

Maahanmuuttajien kotouttaminen liikunnan avulla

Vuoden 2011 kehittämisavustusten seuranta ja arviointi

Emilia Fagerlund

**Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 265
LIKES-tutkimuskeskus
ISBN 978-951-790-324-0
ISSN 0357-2498**

Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 265
ISBN 978-951-790-324-0
ISSN 0357-2498

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES
Viitaniementie 15a, 40720 Jyväskylä
www.likes.fi
tilaukset@likes.fi

© 2012 LIKES-tutkimuskeskus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
1.1	Seurannan ja arvioinnin työprosessi	4
1.2	Hakuprosessi ja hakijatahot.....	4
1.3	Kehittämishankkeiden sisällöt	6
1.4	Hakemusten vähyys ja kehittämisavustuksen saama kritiikki.....	7
2	ENSIMMÄISEN HANKEKAUDEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA	10
2.1	Maahanmuuttajataustaisten osallisuuteen vaikuttaneet tekijät.....	10
2.2	Inklusion toteutuminen ja vuorovaikutus	10
2.3	Toimenpiteet kynnyksen madaltamiseksi: tiedottaminen ja tavoitettavuus.....	11
2.4	Yhteistyö.....	13
3	KOLME ESIMERKKIÄ KEHITTÄMISHANKKEISTA.....	14
3.1	Hyviä kokemuksia monikulttuurisesta liikunnasta.....	14
3.2	Sporttia kaikille – liikuntaa kotouttavasti Vantaalla	14
3.2.1	Yhteistyö hankkeen ”vankka kivijalka”	14
3.2.2	Liikuntaryhmistä futsal-turnauksiin	16
3.2.3	Hiljaa hyvä tulee – pilotit.....	16
3.2.4	Tieto hankkeesta leviää kaupungilla	17
3.3	Yhdessä liikkumaan Helsingissä	17
3.3.1	Tutut kumppanit	18
3.3.2	”Back to roots, poppikone kainaloon” – liikuntaa ja katukulttuuria.....	19
3.3.3	”Nuoret tuo nuoret” – kohderyhmä mukana ja työllistymässä.....	20
3.3.4	Nuoria ei erotella.....	20
3.4	Kaikki liikkumaan Mikkelissä!	21
3.4.1	Samana katon alla	21
3.4.2	Nuorten ryhmät, pelireissuja ja kirkkovenesoutua.....	23
3.4.3	”Ei vaan se liikkuva nuori siinä” – maahanmuuttajataustaiset nuoret vastuunkantajiksi.....	24
3.4.4	Nuorisotalon piiristä maailmalle.....	25
4	LOPUKSI	26
LIITTEET		
Liite 1	Yhteenvedo kehittämishankkeista.....	28

1 JOHDANTO

Vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriö julisti kuntien haettavaksi 700 000 euroa kehittämisavustusta maahanmuuttajien kotouttamiseen liikunnan avulla. Kehittämisavustus on kolmivuotinen tuki, josta vuosi 2011 oli ensimmäinen hankevuosi. Avustusta jaettiin kunnille yhteensä 500 020 euroa ELY-keskusten kautta. Ensimmäinen hakukierros päättyi 31.12.2010 ja toinen, ns. täydentävä haku päättyi 15.9.2011. Hakemuksia saapui yhteensä 25 kappaletta, joista 10 ensimmäisessä haussa ja 15 täydentävässä haussa. Kehittämisavustusta myönnettiin yhteensä 18 hankkeelle. Yhdelle hankkeelle (Vantaa) myönnettiin tukea molemmissa haussa, jonka vuoksi myöntöjä oli yhteensä 19. Maantieteellisesti hankkeet painoutuivat eteläiseen Suomeen; Uudenmaan ELY-keskus vastaanotti eniten hankehakemuksia ja jakoi eniten hanketukea (ks. taulukko 1 seuraavalla sivulla). Suurin yksittäinen myönnetty tuki oli 104 000 euroa (Vantaan kaupunki) ja pienin 1 500 euroa (Lempäälän ja Kruunupyyn kunnat). Mukaan mahtuu sisällöltään ja kooltaan hyvin erilaisia hankkeita. Hankkeiden perustiedot on esitetty liitteessä 1.

Hankkeiden ensisijaisena tavoitteena oli mahdollistaa ja tukea maahanmuuttajataustaisten¹ osallistumista liikuntatoimintaan. Painopisteinä olivat maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret, maahanmuuttajataustaisten terveyttä edistävä liikunta sekä urheilu- ja liikuntaseurojen toiminta maahanmuuttajataustaisille. Pää tavoitteena oli löytää toimintamalleja maahanmuuttajataustaisten kotouttamiseen liikunnan avulla. Lisäksi hankkeiden tavoitteena olivat yhteinen ja kaikille avoin liikuntakulttuuri, yhdenvertaisuus liikuntapalvelujen saatavuudessa sekä maahanmuuttajataustaisten osallisuuden ja sosiaalisten suhteiden kehittyminen.

Tässä selvityksessä arvioidaan hankkeiden toimintaa. Selvityksessä tarkastellaan, millaisia keinoja hankkeissa käytettiin tavoitteiden saavuttamiseksi ja mitkä tekijät olivat keskeisiä maahanmuuttajataustaisten osallisuuden² lisäämisessä. Lisäksi selvityksessä pohditaan, miksi hankehakemuksia saapui ELY-keskuksiin odotettua vähemmän vuonna 2011 sekä käydään läpi kehittämisavustukseen kohdistunutta kritiikkiä. Kolme kehittämishanketta (Vantaa, Helsinki, Mikkeli) esitellään yksityiskohtaisemmin, jotta voidaan kuvailla niiden hyviä käytänteitä kohderyhmän tavoittamisesta, osallistamisesta ja monikulttuurisen liikunnan kehittämisestä.

---

¹ Tässä selvityksessä käytetään termiä maahanmuuttajataustainen kuvaamaan kehittämishankkeiden kohderyhmää. Termi viittaa muualta Suomeen muuttaneisiin henkilöihin sekä niihin henkilöihin, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joiden yksi tai molemmat vanhemmat ovat syntyneet muualla kuin Suomessa. Monissa hankkeissa käytettyä termiä maahanmuuttaja käytetään suorissa lainauksissa tai silloin kun viitataan ministeriöltä saatuun toimeksiantoon.

² Osallisuus tässä selvityksessä tarkoittaa sitä, että maahanmuuttajataustaiset osallistuvat liikuntatoimintaan sekä voivat halutessaan olla osallisina toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä.

TAULUKKO 1 Maahanmuuttajien kotouttaminen liikunnan avulla. Kehittämishankkeiden lukumäärät, haetut sekä myönnetyt avustukset hakukierrosten ja maakuntien mukaan.

Maakunta	1. hakukierros, haetut	1. hakukierros, myönnetyt	2. hakukierros, haetut	2. hakukierros, myönnetyt	Haettu, euroa yht.	Myönnetty, euroa yht.
Pirkanmaa			2	2	216 066	29 500
Pohjanmaa			3	2	75 700	10 500
Satakunta	1	1			4 900	4 000
Keski-Suomi			2		1 900	
Varsinais-Suomi			1	1	10 000	10 000
Etelä-Karjala	2	2			32 260	33 000
Pohjois-Karjala			2	1	45 990	30 000
Etelä-Savo	1	1			25 000	25 000
Uusimaa	4	4	5	3	350 450	314 220
Lappi	1	1			20 000	20 000
Pohjois-Pohjanmaa	1	1			23 800	23 800
Yhteensä	10	10	15	9	806 066	500 020

1.1 Seurannan ja arvioinnin työprosessi

Seurannan ja arvioinnin aineisto kerättiin pääosin teemahaastatteluilla. Yhteensä 20 hankekoordinaattoria, ohjaajaa ja osallistujaa 16 hankkeesta haastateltiin. Lisäksi hankekoordinaattoreille lähetettiin internet-kyselyt, joilla selvitettiin hankkeiden nykytilaa, inklusion toteutumista sekä osallistujamääriä. Kyselyyn vastasi yksitoista henkilöä (55 % koordinaattoreista). Tarkempien hankekuvausten kohdekaupungeissa Helsingissä, Vantaalla ja Mikkelissä tutkija haastatteli koordinaattoreita ja muita hanketyöntekijöitä, ohjaajia sekä osallistujia. Nämä kenttämatkat olivat arvokkaita tiedon syventämisen ja aineiston elävöittämisen kannalta.

Hakemusten vähäisen määrän selvittämiseksi haastateltiin yhtä opetus- ja kulttuuriministeriön virkamiestä, yhtä ELY-keskuksen edustajaa sekä kahta monikulttuurisen liikunnan järjestötason työntekijää.

Tutkija osallistui Riihimäen kehittämishankkeen työntekijän järjestämään maahanmuuttajien liikunnanohjaamisen vertaispäivään, jossa oli läsnä n. 20 kehittämishankkeiden työntekijää ja osallistujaa eri puolilta Suomea. Vertaispäivän aikana tutkija havainnoi sekä keskusteli useamman hanketyöntekijän kanssa.

1.2 Hakuprosessi ja hakijatahot

Hankkeiden toimijat on esitelty taulukossa 2. Hankkeet on jaoteltu hakijatahon ja yhteistyökumppanitahojen mukaan. Hakijoiden joukossa oli sekä isoja kaupunkeja että pieniä kuntia.

68 % hakijoista oli kaupunkien ja kuntien liikuntatoimia tai niihin rinnastettavia tahoja kuten kulttuuri- ja vapaa-aikatoimia. Yhdistetty nuoriso- ja liikuntatoimi oli päähakijana 16 % hakemuksista. Lopuissa 16 % hakemuksista hakijana oli jokin muu taho, kuten kaupungin opetustoimi, kaupungin nuorisotoimi tai kaupungin maahanmuutto- ja monikulttuurisuusyksikkö. Hankesuunnitelmiin kirjattua yhteistyötä hankkeissa tehtiin esimerkiksi poikkihallinnollisesti, liikuntajärjestöjen ja urheiluseurojen kanssa sekä kuntien välillä. Muutamissa hankkeissa tehtiin yhteistyötä maahanmuuttajayhdistysten tai maahanmuuttajien liikuntajärjestöjen kanssa. Yhteistyökokemuksia kuvaillaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

TAULUKKO 2 Hakijatahot ja yhteistyökumppanit

HAKIJATAHOT YHTEISTYÖ- KUMPPANIT	Liikuntatoimi	Nuoriso- ja liikunta- toimi	Opetustoimi	Nuoriso- toimi	Maahanmuutto- tai monikulttuuri- sustoimi
Liikuntajärjestöt ja urheiluseurat	Espoo, Hyvinkää, Kemi, Kontiolahti, Kruunupyy, Lappeenranta, Rauma, Turku, Vantaa, Vihti, Vöyri	Imatra, Pudasjärvi	Tampere		Vantaa
Saman kunnan muut hallintokunnat	Lappeenranta, Riihimäki, Vantaa, Vöyri	Pudasjärvi			Vantaa
Toinen kunta	Kontiolahti, Lempäälä, Vihti, Vöyri		Tampere		
Koulu	Kemi, Riihimäki, Vöyri	Imatra	Tampere		
Monikulttuurikeskus	Kontiolahti, Lappeenranta, Vihti	Mikkeli			
Maahanmuuttajayhdistykset ja -seurat	Espoo, Turku, Vantaa				Vantaa
Muut yhdistykset	Kontiolahti	Pudasjärvi		Helsinki	
Opisto	Vihti, Vöyri				
Yhtiö	Rauma				

Hakijoiden aiempi kokemus maahanmuuttajataustaisten liikunnan järjestämisestä vaihteli suuresti. Kyselyyn vastanneista koordinaattoreista (n = 11) viisi oli aiemmin järjestänyt maahanmuuttajataustaisille suunnattuja liikuntakerhoja, naisten uintivuoroja sekä laajemmalle kohderyhmälle suunnattua toimintaa, johon myös maahanmuuttajataustaiset osallistuivat.

Kahdessa hankkeessa kehittämisavustuksella vahvistettiin olemassa olevaa toimintaa. Kyseessä olivat suuret kaupungit, joilla oli usean vuoden kokemus liikuntatoiminnan järjestämisestä maahanmuuttajataustaisille. ”*Kun ei ollu kuningasideaa, niin ei lähdetty väkipakolla [kehittämään hanketta], vaan parantamaan olemassa olevaa toimintaa.*” (hanketyöntekijä)³. Kehittämisavustusta käytettiin ohjaajien palkkioihin, kuljetusten järjestämiseen liikuntapaikoille ja tapahtumiin, uusille kohderyhmille (kuten nuorille miehille) suunnattuihin uusiin liikuntaryhmiin, tilavuokriin sekä välinehankintoihin.

³ Kursivoidut tekstit ovat suoria lainauksia haastatteluista. Haastattelujen käyttämää kieltä ei ole muutettu kirjakielelle autenttisuuden takaamiseksi. Haastattelujen rooli on merkitty joko suoraan tekstiin tai ilmoitettu suluisissa lainauksen jälkeen.

Varsinkin pienemmissä kunnissa maahanmuuttajataustaisten liikuntatoiminta oli usein uusi asia. Näissä kunnissa resursseja kohdennettiin ensimmäisen hankekauden aikana asiaan perehtymiseen ja yhteistyöverkoston luomiseen varsinaisen käytännön toiminnan rinnalla. Oman aikansa vei hyvien toimintamallien kehittäminen. Erään hanketyöntekijän mukaan ensimmäisenä vuonna tehtiin *”perustyötä”*, ja että täysin alusta aloittaneena *”on mennyt aikaa ennen kuin on ymmärretty mitä tehdään”*.

Yhtä lukuun ottamatta kaikki tukea saaneet kunnat hakivat lisärahoitusta vuoden 2012 haussa. Myös olemassa olevaa toimintaa vahvistaneet suuret kaupungit hakivat uutta rahoitusta uudenlaisten hankkeiden muodossa. Vuonna 2012 mukaan tuli lisäksi uusia hakijatahoja. Vuoden 2011 hakijoista kaksi kaupunkia (Lappeenranta ja Imatra) laativat yhteishakemuksen uudessa haussa.

1.3 Kehittämishankkeiden sisällöt

Kehittämishankkeiden ensisijaiset kohderyhmät on kuvattu taulukossa 3. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret olivat ensisijainen tai toissijainen kohderyhmä kaikissa hankkeissa, paitsi yhdessä maahanmuuttajanaisille suunnatussa hankkeessa. Viidessä hankkeessa mainittiin lasten ja nuorten lisäksi heidän perheensä. Aikuiset olivat toiminnan kohteena viidessä hankkeessa. Kahdessa hankkeessa kohderyhmä oli laaja käsittäen kaikki kunnassa asuvat maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Muutamissa hankkeissa mainittiin vielä maahanmuuttokontekstiin liittyviä painotuksia, kuten että kohderyhmänä olivat kunnassa asuvat kiintiöpakolaiset, vastaanottokeskuksessa asuvat turvapaikanhakijat, tietty kieliryhmä tai vasta maahan muuttaneet. Useimmat hankkeet yhdistelivät eri kohderyhmiä.

TAULUKKO 3 Kehittämishankkeiden ensisijaiset kohderyhmät

KOHDERYHMÄ	PAIKKAKUNTA
Maahanmuuttajataustaiset lapset ja/tai nuoret	Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Imatra, Kemi, Kontiolahti, Kruunupy, Lappeenranta, Mikkeli, Pudasjärvi, Riihimäki, Tampere, Turku, Vihti, Vöyri
Aikuiset maahanmuuttajat	Espoo, Imatra, Kemi, Lappeenranta, Turku
Maahanmuuttajaperheet	Espoo, Lappeenranta, Riihimäki, Vihti, Vöyri
Maahanmuuttajanaiset	Kontiolahti, Lempäälä, Vihti
Kaikki kunnassa asuvat maahanmuuttajat	Kontiolahti, Vantaa
Kiintiöpakolaiset	Kruunupy, Lempäälä
Turvapaikanhakijat	Kemi, Kontiolahti
Kieliryhmä	Imatra, Rauma
Vasta maahan muuttaneet	Lappeenranta

Kehittämishankkeiden toimintamuotoja on esitetty taulukossa 4. Suosituin toimintamuoto hankkeissa oli yhteen lajiin perustuva säännöllinen liikuntaryhmä, -kerho tai salivuoro. Erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuja liikuntakerhoja oli paljon, ja niitä pidettiin usein koulun tiloissa. Harvemmin toistuvat liikuntatapahtumat, kuten koko perheen ulkoilupäivät, hiihtotapahtumat tai peliturnaukset, olivat myös yleisiä. Naisten ja tyttöjen omien ryhmien osuus oli suuri; ne keskittyivät useimmiten naisten uintivuoroihin tai uinninopetukseen. Lisäksi järjes-

tettiin erilaisia lajitutustumisia ja esittelytuokioita ohjaajan johdolla; tällöin kyseessä olivat ennen kaikkea suomalaiskansallisina pidetyt lajit kuten hiihto ja luistelu. Maahanmuuttajataustaisille suunnattua ohjaajakoulutusta järjestettiin muutamissa hankkeissa. Ohjaajakoulutuksella pyrittiin hankkimaan ja pätevöittämään uusia ohjaajia hankkeiden toimintaan.

TAULUKKO 4 Kehittämishankkeiden toimintamuodot

TOIMINTAMUOTO	PAIKKAKUNTA
Liikuntaryhmät ja salivuorot	Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Kemi, Kontiolahti, Kruunupyy, Lappeenranta, Lempäälä, Mikkeli, Pudasjärvi, Rauma, Turku, Vantaa, Vihti, Vöyri
Naisten / tyttöjen ryhmät	Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Kruunupyy, Lappeenranta, Lempäälä, Mikkeli, Pudasjärvi, Turku, Vantaa, Vihti
Lasten liikuntakerhot	Helsinki, Hyvinkää, Imatra, Kemi, Kontiolahti, Riihimäki, Tampere, Vantaa, Vihti
Liikuntatapahtumat	Helsinki, Lappeenranta, Mikkeli, Pudasjärvi, Riihimäki, Vantaa, Vihti, Vöyri
Lajitutumiset, lajiesittelyt ja neuvonta	Espoo, Kemi, Lappeenranta, Mikkeli, Pudasjärvi, Riihimäki, Vihti
Ohjaajakoulutus	Helsinki, Kontiolahti, Mikkeli, Vantaa, Vöyri

Myös lajikirjoltaan kehittämishankkeet olivat moninaisia. Suosituimpia lajeja olivat:

- uintivuorot ja -opetus (12 hanketta)
- jalkapallo (8 hanketta)
- koripallo (6 hanketta)
- tanssilajit, kuten hip-hop, afrotanssi ja zumba (5 hanketta)
- kuntosaliharjoittelu (4 hanketta)
- lentopallo (3 hanketta)
- jumppa (3 hanketta)
- kamppailulajit (3 hanketta)
- palloilulajit (3 hanketta)
- sauvakävely ja kävely (3 hanketta).

Osallistujamäärät niin eri hankkeiden kuin toimintaryhmien välillä vaihtelivat suuresti. Joisain ryhmissä saattoi käydä vain muutama osallistuja, kun taas isommat tapahtumat houkuttelivat jopa tuhat kävijää. Liikuntaryhmien sisällä saattoi tapahtua huomattavaa vaihtelua:

Se uintivuoro on mennyt niin, että alkuun siellä oli maahanmuuttajia, sit se taas putosi se maahanmuuttajien määrä ja nyt siellä on taas. Se on vähän vaihdellu riippuen kaudesta ja vuodenaikasta [hanketyöntekijä]

Koordinaattorien arvioiden mukaan maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osallistumisaste hankkeiden toiminnassa vaihteli 21–100 % välillä. Osallistujista keskimäärin hieman yli puolet (56 %) on näin ollen ollut maahanmuuttajataustaisia.

1.4 Hakemusten vähyyks ja kehittämisavustuksen saama kritiikki

Ministeriön mukaan kunnilla oli parhaat edellytykset saavuttaa kehittämisavustuksen tavoitteet. Tämän vuoksi päähakijoiksi valittiin kunnat. Ministeriön mukaan kunnilla oli valmiuksia tukea liikunnan inklusiota eli toimintaa, joka on avoinna kaikille, ja johon osallistuvat sekä kantasuomalaiset että maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Lisäksi kunnilla koettiin olevan tarpeeksi resursseja hankehallinnon toteuttamiseen ja hyvien toimintamallien vakiinnuttami-

seen. Kuntien kautta avustukset jakamalla ”*homma pysyy meidän sekä hakijoiden käsissä*” (ELY-keskuksen edustaja).

Valinnan perusteena oli myös vuonna 2011 voimaan tullut kotouttamislaki, joka asettaa kotouttamistyön päävastuun kunnille. Kehittämisyhteistyöllä haluttiin erityisesti aktivoida niitä kuntia, joilla ei vielä ollut kokemusta liikunnan monikulttuurisuustyöstä. Monikulttuurisen liikunnan kattojärjestöiltä haettiin kehittämisohjelman suunnitteluvaiheessa konsultaatio-apua, sillä ELY-keskusten ja ministeriön työryhmän tietämys maahanmuuttajataustaisten liikunnasta oli ELY-keskuksen edustajan mukaan ”*hyvin ohutta*”.

Kuntien valinta päähakijoiksi aiheutti jonkin verran kritiikkiä ”*kentällä*”, monikulttuurisen liikunnan työntekijöiden parissa. Kaksi monikulttuurisen liikunnan järjestötyöntekijää epäili, että kunnilla ei ole valmiuksia, kykyä tai tahtoa saavuttaa maahanmuuttajataustaisia kohderyhmiä tai hyödyntää maahanmuuttajajyhdistyksiä hankekumppaneina:

Ei ne [kunnat] niinku ulota sinne missä on ne kohderyhmät, ne tarvitsis nimenomaan maahanmuuttajien omia yhdistyksiä tähän mukaan kieli- ja kulttuuritulkeiks ja siihen, että ulotetaan kaikkiin ihmisiin... Kunnat ja kaupungit on erittäin ujoja olemaan yhteistyössä maahanmuuttajajyhdistysten kanssa. [monikulttuurisen liikunnan järjestötyöntekijä]

Haastatellut järjestötyöntekijät korostivat maahanmuuttajatoimijoiden, kuten yhdistysten, mukaan ottamista jo suunnitteluvaiheessa. Myös lasten ja nuorten ensisijaisuus kohderyhmänä mietitytti:

Se siinä on vaarana, että se muodostuu osaks ongelmaa eikä ratkasuu, jos näitä lapsia ja nuoria vaan ja pelkästään kotoututetaan ja otetaan mukaan toimintoihin, joista heidän vanhempansa ei tiedä eikä ymmärrä mihin se niinku liittyy. [--] Eli kyllä sen vähintään pitäis olla niin että olis tällaista perheille suunnattua toimintaa. (monikulttuurisen liikunnan järjestötyöntekijä)

Kehittämishankkeiden työntekijät puolestaan kokivat, että rahoitusmalli palveli hyvin tarpeita kunnissa ja ruohonjuuritasolla. Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä rahoitusmahdollisuuteen ja aikoivat hakea lisätukea vuonna 2012 yhtä lukuun ottamatta. Kritiikkiä ELY-keskusten sekä ministeriön suuntaan esitettiin ainoastaan tiedottamisen puutteista. Muutama hanketyöntekijä oli jäänyt kaipaamaan koottua tietoa haun tuloksista, muista hakijoista ja heidän yhteystiedoistaan. Verkostoitumista ja kokemusten vaihtoa hankkeiden välillä toivottiin.

Kehittämishakemuksia tuli ELY-keskuksiin vuonna 2011 toivottua vähemmän, eikä hankkeille varattua kokonaissummaa saatu käytettyä vuoden aikana ns. täydentävän haun avaamisesta huolimatta. Ministeriön, ELY-keskuksen ja järjestöjen edustajat pitivät suurimpana syynä hakemusten vähyyteen avustushaun ajoitusta. Ensimmäisen hakuajan avaaminen venyi valmistelun vuoksi lokakuuhun, jolloin kuntien budjetit oli jo lyöty lukkoon. Kahden kuukauden haku-aikaa pidettiin lyhyenä. ELY-keskuksen ja ministeriön edustajat arvioivat, että maahanmuuttajataustaisille suunnattu liikunta oli monissa kunnissa uusi asia, jonka merkitystä ei vielä ollut sisäistetty. ELY-keskuksen edustaja pohti, että erityisesti kuntien liikuntatoimien henkilökunnalle monikulttuurisuustyö oli uusi asia eikä olemassa olevia toimintatapoja ollut.

Toisaalta isommissa kaupungeissa oli jo järjestetty maahanmuuttajataustaisten liikunta-toimintaa, mutta haasteena oli muodostaa erillinen hanke. Moni kunta poti *"hankeähkyä"*, joka aikataulun tiukkuuden ja rajallisten resurssien puitteissa saattoi vähentää hakijoiden innostusta.

Ministeriön, ELY-keskuksen ja järjestöjen mukaan kehittämisavustuksen tiedotusta olisi voitu tehostaa. Tiedotusta suunnattiin ELY-keskusten ja ministeriön verkkosivujen ja sähköpostilistojen avulla erityisesti kuntien liikuntapalveluille. Järjestöyöntekijöiden mukaan maahanmuuttajayhdistyksille olisi kannattanut tiedottaa suoraan hausta ja mahdollisuudesta toimia kuntahakijan kumppanina. He huomauttivat, että maahanmuuttajayhdistyksillä ei välttämättä ollut valmiuksia ottaa itse selvää kehittämisavustuksesta: *"No migrant organisation would ever have had the political connections and insider info that were necessary to jump onto the train"* (monikulttuurisen liikunnan järjestöyöntekijä).

Vuoden 2012 hakukierroksella monipuolisempaan tiedotukseen panostettiin entistä enemmän ja tietoa hakumahdollisuudesta levitettiin erityisesti maahanmuuttotyötä tekeville tahoille. Ministeriön ja ELY-keskuksen edustajat arvioivat, että kehittämisavustus oli saanut tunnettuutta. Tavoitteena oli, että tietoa uudesta hausta levitettäisiin kuntatasolta järjestötason toimijoille ja että toisaalta samanaikaisesti *"maahanmuuttajatoimijat tekisivät yhteistyötä kuntiin päin"* (ministeriön virkamies).

2 ENSIMMÄISEN HANKEKAUDEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA

2.1 Maahanmuuttajataustaisten osallisuuteen vaikuttaneet tekijät

Hankkeissa kehitettiin toimintamalleja maahanmuuttajataustaisten osallisuuden lisäämiseksi ja kotoutumisen edistämiseksi. Hyviä toimintamalleja kerättiin hankkeiden neljältä osalueltä: inklusion toteutumisesta, erilaisista tukitoimenpiteistä, yhteistyökumppanuuksista sekä tiedottamisesta. Inklusio sekä kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten vuorovaikutuksen tukeminen olivat hankkeiden toiminnan lähtökohtia. Erilaisilla tukitoimenpiteillä ja kohderyhmälähtöisellä tiedottamisella pyrittiin tavoittamaan maahanmuuttajataustaisia ja madaltamaan osallistumisen kynnyksiä. Erilaiset yhteistyökumppanuudet puolestaan mahdollistivat uusien toimintamallien ja tietotaidon hyödyntämistä. Seuraavan sivun taulukossa 5 on esitetty hyväksi havaittuja toimintamalleja inklusioon, tukitoimenpiteisiin, yhteistyöhön sekä tiedottamiseen liittyen.

2.2 Inklusion toteutuminen ja vuorovaikutus

Inklusio tarkoitti kehittämishankkeissa, että liikuntatoimintaan ottivat maahanmuuttajataustaisten ohella osaa myös kantasuomalaiset. Hankkeiden toimintaa markkinoitiin niin maahanmuuttajataustaisten kuin kantasuomalaistenkin suuntaan. Hankkeissa perustettiin yleisiä ja kaikille avoimia liikuntaryhmiä, joihin pyrittiin saamaan mukaan maahanmuuttajataustaisia erityistoimenpiteiden avulla ja erityisiä tiedotuskanavia käyttämällä.

Espoon koordinaattorin mukaan pyrkimyksenä oli eriytetyn toiminnan sijaan luoda sellaista toimintaa, joka sopii mahdollisimman monelle. Tämä päti hyvin useimpiin hankkeisiin. Vihdissä miesten jalkapalloryhmään osallistuivat luontevasti kantasuomalaiset ja maahanmuuttajataustaiset miehet. Ranskankieliset lapset ottivat tulkin avustuksella osaa Rauman uintikouluun kantasuomalaisten lasten kanssa. Useissa koulujen tai nuorisotalojen tiloissa koontuvissa ryhmissä oli mukana lapsia ja nuoria yli kielirajojen. Monessa kunnassa huomattiin, että maahanmuuttajataustaisia saadaan helpommin mukaan perusliikuntaryhmiin, kun miehille ja naisille järjestetään omat ryhmät.

Tapahtumat olivat onnistuneita tilaisuuksia eri kieli- ja kulttuuriryhmien vuorovaikutuksen kannalta, vaikka niiden vaikuttavuus saattoi olla heikompa kertaluonteisuuden vuoksi. Esimerkiksi Espoon ja Mikkelin liikuntatapahtumiin ottivat osaa eri-ikäiset ja -taustaiset ihmiset. Mikkelissä kaupungin työntekijät osallistuivat erilaisiin tapahtumiin maahanmuuttajataustaisten nuorten kanssa.

Useissa hankkeissa toimi maahanmuuttajataustaisia ohjaajia. Kruunupyssä ja Vihdissä kehitettiin hankkeita niin, että maahanmuuttajataustaiset ohjaajat voivat opettaa kantasuomalaisille omille etnisille ryhmilleen tyypillisiä lajeja. Vantaalla panostettiin nuorten maahan-

muuttajataustaisten tuettuihin siirtoihin omasta maahanmuuttajaseurasta kantasuomalaisiin seuroihin.

Positiivisista kokemuksista huolimatta inklusio ja vuorovaikutuksen tukeminen eivät aina onnistuneet kitkattomasti. Maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten saaminen samoihin liikuntaryhmiin oli joskus hankalaa. Ryhmät muodostuivat toisinaan tietyn kieliryhmän ympärille ja joskus koordinaattorit arvelivat haasteena olleen kantasuomalaisten ennakoluulot.

Ongelmana on maahanmuuttajien saaminen mukaan toimintaan. Tai kantasuomalaisten lähteminen mukaan ryhmiin, joissa on maahanmuuttajataustaisia. [hankekoordinaattori]

TAULUKKO 5 Kehittämishankkeiden hyviä toimintamalleja inklusion toteutumisesta, tukitoimenpiteistä, yhteistyökumppanuuksista sekä tiedottamisesta.

Inklusio	Tukitoimenpiteet	Yhteistyökumppanit	Tiedottaminen
Toiminta avoimna kaikille	Tyttöjen/naisten omat ryhmät	Maahanmuuttajayhdistykset ja -seurat	”Puskaradio”
Kantasuomalaiset opiskelijat mukana liikuntaryhmissä	Kuljetus / kimpakyyti liikuntapaikoille	Monikulttuurikeskus	Maahanmuuttajataustaisten parissa (esim. kotouttamistoiminta) tiedottaminen
Kantasuomalaiset tytöt uintivuoroilla opastamassa maahanmuuttajataustaisia tyttöjä	Toiminta järjestetään siellä missä nuoret jo ovat (nuorisotalot, monikulttuuriset asuinalueet, hengailupaikat)	Kansanopisto, koulutuskeskus tai muu maahanmuuttajataustaisten koulutusta järjestävä taho	Nuorisotyöntekijän kautta
Tapahtumissa mukana kantaväestöä	Tulkki- ja käännöspalvelut sekä eri kielille käännetty ja selkokieliset esitteet	Monikulttuuriset koulut, kansainvälinen IB-lukio	Maahanmuuttajayhdistysten ja -yhteisöjen yhdyshenkilöiden kautta
Maahanmuuttajataustaiset mukana perusliikuntaryhmissä	Minimoidaan monimutkaiset ilmoittautumiskäytännöt	Saman kunnan eri hallintokunnat (maahanmuuttoyksikkö, sosiaali-toimi, nuorisotoimi)	(Maahanmuuttajataustaisten) nuorten kautta
Eriytetyn toiminnan sijaan mahdollisimman monelle sopivaa toimintaa	Maksuton/edullinen toiminta	Mielenterveysseura	Selkokieliset tiedotteet ja mainokset
Tuettu siirtyminen maahanmuuttajaseurasta kantasuomalaiseen seuraan	Tukihenkilöt saattavat toimintaan	Muut maahanmuutto- ja monikulttuurisuus-hankkeet	Henkilökohtaisesti, kasvokkain
Tapahtumissa mukana kunnan työntekijöitä	Selvitetään kohderyhmän toiveet kyselyllä	Sosiaali- ja nuorisotyötä tekevät järjestöt	Monikulttuurikeskuksen avulla

2.3 Toimenpiteet kynnyksen madaltamiseksi: tiedottaminen ja tavoitettavuus

Hankkeissa havaittiin, että maahanmuuttajataustaisten osallistumista on syytä tukea erilaisin toimenpitein. Muutamissa hankkeissa tukitoimenpiteisiin varauduttiin jo ennen toiminnan alkamista. Joissain hankkeissa tukitoimenpiteitä muutettiin ja uusia lisättiin hankkeen kuluessa, kun saatiin kokemuksia siitä, mikä toimi ja mikä ei.

Tavoitettavuuden kannalta kohdennettu tiedottaminen oli avainasemassa. Hanketyöntekijöiden kokemusten mukaan maahanmuuttajataustaisia ei välttämättä tavoitettu samoin keinoin kuin kantaväestöä. Maahanmuuttajataustaiset eivät hanketyöntekijöiden mukaan myöskään löytäneet toimintaan samalla tavalla kuin kantasuomalaiset. Puutteellinen tiedottaminen vähensi osallistujien määrää. Oikeanlainen ja pitkäjänteinen tiedottaminen madalsi osallistumisen kynnystä, ja siihen tulisi panostaa:

Kuusi kuukautta on lyhyt aika tavoittaa kyseessä oleva kohderyhmä ja näenkin, että pitkäkestoisen käytännön liikunnanohjauksen rinnalla on yhtä tärkeää tavoittava ja tiedottava työ verkostojen kautta. [hankekoordinaattori]

Mahdollisimman henkilökohtainen tiedottaminen osoittautui hyväksi käytännöksi: *”Fyysinen tapaaminen on tärkeää”*, totesi hankekoordinaattori. Kasvokkain tapahtuvaa tiedotusta tehtiin esimerkiksi eri oppilaitosten suomen kielen tunneilla, kotouttamistoiminnassa, monikulttuurikeskuksessa tai järjestöissä. Tehokasta oli myös maahanmuuttajayhdistysten ja maahanmuuttajayhteisöjen johtohenkilöiden kautta tiedottaminen.

Toiminnan tavoitettavuutta pyrittiin lisäämään erilaisin tukitoimenpitein. Koordinaattorit pitivät ilmaisuutta tai edullisuutta osallistumisen edellytyksenä, erityisesti monilapsisissa perheissä. Toisaalta osallistujien uskottiin sitoutuvan toimintaan paremmin, jos siitä piti maksaa pieni maksu. Tyttöjen tai naisten omia ryhmiä perustettiin useassa hankkeessa. Näin mahdollistettiin erityisesti sellaisten maahanmuuttajataustaisten naisten osallistumista, joille kulttuurisista tai uskonnollisista syistä sekaryhmissä liikkuminen ei ollut mahdollista.

Osallistumista helpotettiin järjestämällä kuljetus liikuntapaikalle silloin, kun toimintaa ei voitu järjestää lähialueilla. Kruunupyssä ja Lempäälässä järjestettiin yhteiskuljetuksia naisten uintivuorolle. Kontiolahdella järjestettiin kimpapakyytejä ja Espoossa bussikuljetuksia. Henkilökohtaista opastusta annettiin erityisesti niille, joille suomalainen liikuntakulttuuri ei ollut entuudestaan tuttua. Pudasjärvellä ja Imatralla hanketyöntekijät ja vapaaehtoiset nuoret saattoivat maahanmuuttajataustaisia nuoria uusiin harrastuksiin. Monissa hankkeissa järjestettiin liikuntakokeiluja ja Riihimäellä tehtiin ”liikuntapaikka-sightseeing”. Toimintapaikoillakin koettiin olevan merkitystä. Nuorisotalolla tai tutuissa hengailupaikoissa tapahtuva toiminta houkutteli puoleensa erityisesti nuoria. Kouluikäisten oli helppoa osallistua koululla tai sen läheisyydessä tapahtuvaan toimintaan.

Monimutkaisia ilmoittautumiskäytäntöjä vähennettiin monissa hankkeissa siten, että ryhmät olivat avoimia eikä niihin tarvinnut erikseen ilmoittautua. Tulkki- ja käännöspalvelut helpottivat kommunikaatiota silloin, kun yhteistä kieltä ei ollut.

Toimintaa pyrittiin toteuttamaan kohderyhmälähtöisesti. Mikkelissä nuoret ohjaajat saivat itse valita lajinsa. Imatralla selvitettiin kaikkien peruskoululaisten liikuntatottumuksia ja -toiveita kyselyn avulla. Kolmella kielellä (suomi, englanti, venäjä) toteutetun kyselyn kautta saatiin myös vanhempien yhteystiedot, mikä helpotti yhteydenpitoa perheeseen.

2.4 Yhteistyö

Hankkeissa toteutettiin erilaisia yhteistyömalleja. Kohderyhmän tavoittamisen ja toimintamallien kehittämisen kannalta yhteistyö oli hedelmällistä erityisesti kunnan muiden hallintokuntien, maahanmuuttajayhdistysten sekä muiden maahanmuuttotyötä tekevien kanssa.

Maahanmuuttajayhdistysten kanssa yhteistyötä tehtiin Vantaalla, Turussa ja Espoossa. Näiden kaupunkien liikuntapalveluilla oli jo valmiita kumppanuuksia maahanmuuttajayhdistysten kanssa, joten yhteistyötä oli helppo jatkaa kehittämishankkeessa. Maahanmuuttajayhdistykset ja yksittäiset henkilöt olivat avainasemassa tiedottamisessa omiin yhteisöihinsä sekä kohderyhmälle sopivien toimintamallien kehittämisessä. Monikulttuurikeskuksen kanssa toimimisesta saatiin hyviä kokemuksia Vihdissä, Lappeenrannassa, Kontiolahdella ja Mikkelissä. Hankkeissa hyödynnettiin monikulttuurikeskusten tiedotus- ja asiantuntija-apua sekä niiden hyväksi havaittuja toimintamalleja.

Poikkihallinnollinen yhteistyö maahanmuutto-, monikulttuurisuus- ja pakolaisyksikköjen kanssa koettiin hedelmälliseksi tavoitettavuuden kannalta. Näiden hallintokuntien kanssa yhteistyötä tekemällä saatiin lisäksi asiantuntija-apua maahanmuuttoasioihin liittyen. Vantaan koordinaattori kuvaili yhteistyötä kaupungin maahanmuuttoyksikön kanssa näin:

Maahanmuuttajatyö elikkä lähinnä [nimi] ja hänen toimistonsa, niin tietysti se asiantuntija-apu, liittyi se sitten lainsäädäntöön tai tämmöseen laajempaan ja syvempään maahanmuuttoon liittyvään viranomaisytyöhön, niin asiantuntija-apu saadaan sitä kautta.

Nuorisopalvelujen tietotaito ja nuorisoverkostot koettiin erittäin arvokkaiksi. Helsingin ja Mikkelin hankkeiden onnistumiset perustuivat osaltaan nuorten parissa työskentelevien innostavien henkilöiden verkostoihin ja (maahanmuuttaja-)nuorisokulttuurin tuntemukseen. Poikkihallinnollista yhteistyötä tehtiin myös kuntayhtymien, kunnan perusturvan, kasvatus- ja palvelukeskuksen sekä sosiaalityön yksikön kanssa. Kokemusten vaihto oli hyödyllistä, sillä maahanmuuttokysymykset koskevat yhä useampaa hallintokuntaa.

Erilaisten opistojen, kotouttamistoiminnassa mukana olevien tahojen ja muiden järjestöjen kanssa tehtiin erityisesti tiedotukseen liittyvää yhteistyötä. Imatralla Punaisen Ristin paikallisosasto tiedotti liikuntamahdollisuuksista maahanmuuttajataustaisille. Riihimäellä ja Pudasjärvellä verkostoiduttiin erilaisten maahanmuuttotyön ja liikunnan hankkeiden kanssa. Seurakunnan ja mielenterveysseuran osaamista hyödynnettiin joissain kunnissa.

Poikkihallinnollinen yhteistyö oli monissa kunnissa uudenlainen toimintatapa, joka vei yllättävän paljon resursseja. Maahanmuuttajayhdistysten ja -seurojen pienet resurssit ja hankkeensaamisen vähäisyys hankaloittivat yhteistyötä joissain kunnissa. Joissain hankkeissa vaikeimmaksi koettiin kantasuomalaisten urheiluseurojen houkuttelemisen mukaan liikunnan monikulttuurisuustyöhön, kuten eräs hankekoordinaattori kuvailee:

Se pohdituttaa, että miten sais kantasuomalaiset seurat innostumaan enemmän ja miten kynnyks seuralle lähteä mukaan mamu-työhön olis matalampi.

3 KOLME ESIMERKKIÄ KEHITTÄMISHANKKEISTA

3.1 Hyviä kokemuksia monikulttuurisesta liikunnasta

Kolmea kehittämishanketta (Vantaa, Helsinki ja Mikkeli) tarkasteltiin lähemmin yksityiskoh-
taisen tiedon saamiseksi. Nämä hankkeet valittiin lähempään tarkasteluun sisältöjen perus-
teella. Näissä hankkeissa onnistuttiin tavoittamaan maahanmuuttajataustaisia ja lisäämään
heidän osallisuuttaan liikuntatoimintaan. Valitut hankkeet olivat luonteeltaan innovatiivisia ja
ennakkoluulottomia. Niitä yhdisti maahanmuuttajataustaisten henkilöiden ja maahanmuutta-
jayhdistysten mukaan ottaminen suunnittelijoiksi ja toimijoiksi.

Vantaan hankkeen onnistuminen perustui sen laajaan yhteistyömalliin. Mukana oli kaupungin
eri yksiköitä, vantaalaisia liikuntajärjestöjä, urheiluseuroja sekä maahanmuuttajayhdistyksiä.
Helsingin hanke pohjautui pääkaupunkiseudun urbaaniin nuoriso- ja maahanmuuttajakult-
tuuriin, joka innosti nuoret liikkeelle ja keikkatöihin. Hankkeessa monikulttuurisuus oli arki-
päivää ja sen arvopohja perustui ajatukselle kaikkien nuorten yhdenvertaisuudesta. Mikkelin
hankkeen suosio ja onnistumiset liittyivät nuorten omistajuuteen. Maahanmuuttajataustaiset
nuoret toimivat hankkeessa sekä ohjaajina että osallistujina ja kehittivät toimintaa halua-
maansa suuntaan. Nuorisotyöntekijöiden mukana oleminen varmisti lisäksi sen, että hank-
keen toiminta eli ajan hermolla ja näkyi Mikkelin nuorisotaloilla.

Kustakin hankkeesta esitellään samat perustiedot. Lisäksi jokaisen hankkeen onnistuneita
toimintamalleja ja toimintakulttuuria kuvaillaan tarkemmin.

3.2 Sporttia kaikille – liikuntaa kotouttavasti Vantaalla

- Vastaava taho: Vantaan liikuntapalvelut
- Ensimmäinen hankekausi: toukokuu 2011–huhtikuu 2012
- Saatu tuki vuonna 2011: 104 000 € (ensimmäinen hakukierros), 13 350 € (toinen hakukierros)
- Hakenut ja saanut lisärahoitusta vuoden 2012 haussa
- Kohderyhmä: kaupungin maahanmuuttajataustaiset asukkaat
- Mukana 25 hankekumppania
- Hankekauden aikana 70 liikuntaryhmää ja -kerhoa sekä viisi liikuntatapahtumaa

3.2.1 Yhteistyö hankkeen ”vankka kivijalka”

Vantaan kehittämishankkeen esitteessä todettiin seuraavasti:

Yhteistyö ja kumppanuus ovat Vantaalle tyypillisiä tapoja toimia ja nousevat myös monikulttuurisen ilma-
piirin luomisessa keskeisiksi menestystekijöiksi.

Sporttia kaikille – liikuntaa kotouttavasti Vantaalla -hanke perustui laajalle yhteistyölle. Han-
ke yhdisti monta kaupungin ja kolmannen sektorin toimijaa. Hankkeessa oli mukana 18 van-

taalaista liikuntajärjestöä tai urheiluseuraa, kolme kaupungin hallinto-kuntaa (liikuntapalvelut, maahanmuuttotyön yksikkö ja nuorisotoimi) sekä neljä maahanmuuttajajyhdistystä. Osa hankekumppaneista oli tehnyt liikuntapalveluiden kanssa yhteistyötä aiemminkin. Kumppaneiden määrä lisääntyi hankkeen alkuvaiheen jälkeen, kun kiinnostus hanketta kohtaan kasvoi sen näkyvyyden, onnistumisten ja hyvän toimintakulttuurin vuoksi.

Hankkeen vahvuus perustui ennen kaikkea kumppaneiden osaamisen monipuoliseen hyödyntämiseen, monensuuntaiseen oppimiseen ja tiiviiseen vuoropuheluun. Yhteistyötä ja oppimista vahvistettiin järjestämällä yhteistä toimintaa, tapahtumia sekä koulutusta. Kaupungin liikuntapalvelut hallinnoi hanketta ja tarjosi tiloja sekä erityisliikunnan osaamista. Vantaan maahanmuuttotyön yksikkö puolestaan tarjosi omaa asiantuntija-apuaan maahanmuuttoon, kotouttamiseen ja kotoutumiseen liittyvissä asioissa, ja nuorisopalvelut antoi hankkeen käyttöön tiloja ja ohjaajia. Vantaan kantasuomalaiset ja maahanmuuttajataustaisten liikuntajärjestöt sekä urheiluseurat ohjasivat käytännön toimintaa. Maahanmuuttajajärjestöt tiedottivat toiminnasta omia verkostojaan pitkin maahanmuuttajataustaiselle kohderyhmälle. Yhteistoiminnan ja vuoropuhelun kautta kantasuomalaiset toimijat oppivat tunnistamaan maahanmuuttajataustaisten liikuntaan osallistumisen esteitä. Projektipäällikön mukaan yhteisen toimintakulttuurin luominen ja saumaton yhteistyö toimivat voimavarana hankkeessa.

Hyvä fiilis on saatu yhdessä syntymään ja hankkeelle oma sydän, joka iso sydän kaikessa laajuudessaan sykkii kaikkien meidän yhteisten ponnistelujen ja voimavarojen kautta. [projektipäällikkö]

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli rakentaa siltoja kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten toimijoiden välille ja mahdollistaa näiden molemminpuolista oppimista. Seurojen välillä tehtiin esimerkiksi pelaajasiirtoja niin, että maahanmuuttajataustainen nuori halutessaan pystyi tuetusti siirtymään harrastuspohjaisesta maahanmuuttajaseurasta urheiluseuraan ja näin etenemään harrastuksessaan. Toisaalta hankkeessa pyrittiin tukemaan maahanmuuttajajyhdistysten edellytyksiä hanketyöhön sekä perehdyttämään heidät siihen, *”miten käytännössä hoidetaan näitä byrokratian kuvioita”* (projektipäällikkö). Hankkeen kautta nämä yhdistykset pystyivät järjestämään liikuntaryhmiä omille jäsenilleen sekä uusille kohderyhmille, saivat välineitä käyttöönsä sekä pääsivät järjestämään erilaisia tapahtumia liikuntapalveluiden tuen avulla.

Luottamuksen luominen eri toimijoiden välillä oli edellytys yhteisen toimintakulttuurin syntymiselle. Molemminpuolinen kunnioitus, henkilökohtaiset suhteet ja erilaisten tarpeiden ja näkökulmien huomioiminen silottivat tietä erityisesti maahanmuuttajataustaisten kanssa toimimiseen:

Mennään tuntosarvet herkkinä eteenpäin. Ei pakoteta, että ei synny sellaista ilmapiiriä, että määrätään tai velvoitetaan, vaan mahdollistetaan ja välitetään. Sitä kautta syntyy se luottamus, että maahanmuuttajataustaiset tuntevat, että meistä oikeasti välitetään. [projektipäällikkö]

3.2.2 Liikuntaryhmistä futsal-turnauksiin

Hankkeen käytännön toiminta keskittyi erityisesti lapsille ja nuorille kohdennettuihin eri lajeihin perustuviin liikuntaryhmiin tai kerhoihin. Omia, muun muassa yleisurheilun, uinnin, jumpan ja jalkapallon ryhmiä järjestettiin myös aikuisten terveysliikuntaa varten. Muutama ryhmä kohdennettiin erikseen naisille ja miehille tai tytöille ja pojille.

Liikuntaryhmät olivat suosittuja; ryhmästä riippuen niissä kävi enimmäkseen joko maahanmuuttajataustaisia, kantasuomalaisia tai molempia. Jotkut ryhmät profiloituivat tietyn kielen tai etnisen taustan mukaan. Ryhmien etninen kirjo riippui asuinalueen, lajitarjonnan ja ikäluokan lisäksi vahvasti myös siitä, millainen toimintakulttuuri ryhmään muodostui.

[Ryhmien kokoonpanoon vaikutti muun muassa se,] ovatko he [ryhmän vetäjät] sellaisia toimijoita, että heillä on avoimet ovet kaikille, olkoon tausta mikä tahansa että passia ei kysytä... mutta sitten on selkeästi sellaisia nuorten ryhmiä jotka ei ohjaudu näiden seurojen ryhmiin ja sen takia on tärkeätä että tämän hankkeen kautta on saatu nuoria mukaan ja tarjolla on erilaisia ryhmiä. [projektipäällikkö]

Hankkeessa ei nähty syytä rajoittaa yksittäisten liikuntaryhmien muodostumista yhden kieli-ryhmän ympärille. Tärkeintä oli, että jokaiselle löytyi mielekästä tekemistä.

Toimintaa järjestettiin ympäri Vantaata ja erityisesti monikulttuurisilla asuinalueilla. Tiloina käytettiin kaupungin liikuntatilojen lisäksi kouluja ja nuorisotaloja. Erityisesti nuorisotalojen kautta oli luontevaa saada nuoria mukaan toimintaan. Toiminnan vieminen kohderyhmän asuinalueille mahdollisti erityisesti pienempien lasten ja tyttöjen osallistumista. Projektipäällikön mukaan toiminta oli maksutonta.

Me ollaan haluttu poistaa se kynnyks, että ainakaan talouspuoli ei olisi kynnyksenä, sillä monet perheet elävät tosi nuukasti ja harrastuksiin ei ole mahdollisuutta satsata. [projektipäällikkö]

Kynnystä madallettiin myös hankkimalla liikuntavälineitä. Maksuttomuus ja välinehankinnat nähtiin lasten ja nuorten osallistumisen edellytyksenä.

Hankkeessa järjestettiin muutamia omia liikunnallisia tapahtumia, kuten futsal-turnauksia. Tapahtumien kautta saatiin erityisesti perheitä mukaan ja tietoisiksi toiminnasta. Hanke jalkautui ja vieraili muiden järjestämissä tilaisuuksissa, kuten vanhempainilloissa, rasisminvastaisen päivän tapahtumassa sekä kumppaniseuran järjestämässä seminaarissa. Projektipäällikön mukaan tapahtumissa mukana olemalla *”saadaan myös tätä valtavirtaistamista vietyä ihan eri tavalla arkeen”*.

3.2.3 Hiljaa hyvä tulee – pilotit

Hankkeessa haluttiin edetä pienin askelin eli pilottien kautta joidenkin uusien toimintamuotojen ja kokeilujen suhteen. Pilotteina kokeiltiin uusia lajeja, toimintamalleja ja kumppanuuksia ja edettiin varovaisesti, kuunnellen millaisen vastaanoton uusi toimintamalli sai. Piloteissa oltiin erityisen tiiviissä yhteydessä toiminnan ohjaajiin. Niissä selvitettiin toiminnan haasteita ja ratkaisukeinoja. Näin projektipäällikkö kuvaili pilotteja:

Jos me rakennetaan joku toiminto pilottina, niin se on meillä vähän niin kuin erityistarkkailussa, pyritään jatkuvaan aktiiviseen vuoropuheluun ja pitämään tuntosarvet herkkinä että jos me huomataan mitä tahansa ongelmakohtaa tai meidän pitää skarpata tai tehostaa markkinointia tai linjata uudestaan, niin me ollaan koko ajan ohjaajiin hankkeen puolesta tiiviissä vuoropuhelussa, että missä mennään.

Pilottina aloitettiin nuorisotalon ja pöytätennisseuran kanssa toteutettava pöytätenniskerho, jossa eri etnistä taustaa edustavat maahanmuuttajataustaiset nuoret kävivät ahkerasti. Pilot-tina alkoi myös erityisesti tytöille suunnattu kuntonyrkkeilyryhmä. Lajina kuntonyrkkeily oli uusi ja ryhmään koulutettiin varta vasten uusi ohjaaja.

3.2.4 Tieto hankkeesta leviää kaupungilla

Monen yhteistyökumppanin monipuolisesti näkyvä hanke sai tunnettuutta Vantaan kaupungissa ja muuallakin. Monet kerhot, liikuntaryhmät ja tapahtumat huomattiin laajasti, ja projektipäällikkö sai yhteydenottoja ja yhteistyöehdotuksia eri tahoilta. Terveyskeskuksesta pyydettiin ideoita maahanmuuttajataustaisten huonokuntoisuus- ja ylipaino-ongelmien lievittä-miseksi. Myös perheet pyysivät uusia vuoroja ja ryhmiä sellaisille alueille, joissa niitä ei entuu-destaan ollut. Tieto hankkeessa tehtävästä työstä levisi eri kohderyhmille.

Maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja aikuisten mukaan saamisessa toimintaan hyö-dynnettiin maahanmuuttajajärjestöjen tiedotustyötä.

He ovat omissa verkostoissaan olleet kovin aktiivisia, se on mielestäni tosi hyvä asia ja että he ovat spar-ranneet erityisesti näitä nuoria mukaan ja monet nuoret ovat itse tosi aktiivisia ja verkottuvat helposti. [projektipäällikkö]

Projektipäällikön mukaan perheitä tuli hankkeen edetessä mukaan yhä enemmän, ja perheen-jäsenet löysivät itselleen uuden liikuntaharrastuksen. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten äitien aktivointi koettiin suureksi onnistumiseksi.

Minä ainakin olen aistunut sen tässä hankkeen edetessä, että perheitä on tullut lisää toimintaan ja että ko-ko perhe on alkanut arvostaa sitä, että on myös omia liikuntaharrastuksia ja että meidän lapsi harrastaa ja mennään mukaan vaan perheenjäsenen omaan harrastukseen. Isä voi mennä vaikkapa futsal-ryhmään, äi-ti jumpparyhmään ja lapset voivat mennä esimerkiksi koripalloryhmään. [-] Tällaista liikehdintää on hankkeen puitteissa alkanut tapahtumaan. [-] Kannustetaan perheitä että äiditkin pääsee liikkumaan. [projektipäällikkö]

3.3 Yhdessä liikkumaan Helsingissä

- Vastaava taho: Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus
- Ensimmäinen hankekausi: 1.2.2011–31.3.2012
- Saatu tuki vuonna 2011: 85 000 € (ensimmäinen hakukierros)
- Hakenut ja saanut lisärahoitusta vuoden 2012 haussa
- Kohderyhmä: monikulttuuriset noin 15–29-vuotiaat nuoret
- Mukana kaksi hankekumppania
- Hankekauden aikana kuusi viikoittaista liikuntakerhoa sekä n. 30 eri tapahtumaa, kesäleiri ja liikunnan monikulttuurisuuskoulutus

3.3.1 Tutut kumppanit

Helsingin Yhdessä liikkumaan -hanke rakennettiin olemassa olevalle hyväksi havaitulle kumppanuudelle ja toimintamallille. Kehittämishanketta hallinnoiva Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus oli jo vuosia järjestänyt yökoristoimintaa yhteistyössä Helsingin NMKY:n kanssa Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Toiminta oli ollut suosittua erityisesti monikulttuuristen nuorten parissa: *”Meillä oli jo yökoris, joka toimi tosi hyvin. Ihmiset tykkäs tosi paljon ja ne halus enemmän”*, totesi hankkeen yökoris-koordinaattori. Vaikka toimijoita pääkaupungin monikulttuurisen liikunnan kentällä oli jo useita, hankekumppanit kokivat, että nuorten parissa oli tarvetta helposti lähestyttävälle, mielekkäälle toiminnalle.

Tällaisessa työssä on tärkeää se, että järjestöt ei kilpaile keskenään mistään, kun nuorten etu on kaikilla etusijalla. [nuorisoasiainkeskuksen hankekoordinaattori]

Koordinaattorin mukaan kehittämisavustusta oli helppo hakea, koska sekä tarve että hyväksi havaittu toimintamalli olivat jo olemassa. Lisäksi tuttujen kumppaneiden kanssa oli mutkatonta lähteä ideoimaan uutta: *”Henkilöt oli vanhastaan tuttuja eli oli olemassa tietty perusluottamus”* (hankekoordinaattori). Toimivaan kaupungin ja HNMKY:n yökoriskumppanuuteen lisättiin säännöllistä, muihin lajeihin perustuvaa kerhotoimintaa, leirejä sekä tapahtumia. Mukaan tuli HNMKY:n lisäksi uusi hankekumppani Icehearts ry, joka tekee nuoriso- ja lastensuojelutyötä joukkueurheilua hyödyntäen. Kehittämisavustuksen tuella Icehearts aloitti uuden ryhmän, jossa erityisesti maahanmuuttajataustaiset nuoret saivat tukea vapaa-ajalla ja koulutyössä sekä mahdollisuuden osallistua joukkue-toimintaan.

Hankekumppaneilla oli vankka kokemus maahanmuuttajataustaisten nuorten kanssa toimimisesta. Nuorisoasiainkeskus hallinnoi hanketta, ja HNMKY ja Icehearts vastasivat kerhojen, leirien ja tapahtumien järjestämisestä. Hankkeen tapahtumia järjestettiin eri puolilla Helsinkiä yhteistyössä kaupallisten tahojen, kuten radioasema Spin FM:n ja tapahtuma-alan yritys Funk Production Oy:n sekä Helsingin kaupungin liikuntapalveluiden kanssa. Nuorisoasiainkeskuksen ja järjestöjen yhteenliittymästä oli hyötyä myös tilojen hankkimisessa. Hankkeessa pystyttiin käyttämään Helsingin kaupungin tiloja edullisesti tai ilmaiseksi. HNMKY:n leirikeskuksessa järjestettiin kesäleiri.

Varsinaisten hankekumppaneiden lisäksi mukana oli joukko aktiivisia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ja ryhmiä. Hankkeen liikuntaryhmien ohjaajat löydettiin näiden taustahenkilöiden joukosta sekä kumppanijärjestöjen kautta. Järjestöt valitsivat ohjaajiksi tuttuja yhdyshenkilöitä, *”hyviä tyyppejä”*, joilla ei välttämättä ollut muodollista ohjaajan pätevyyttä. Pätevyyttä tärkeämpi kriteeri oli halu toimia nuorten parissa sekä innostava persoonallisuus.

Että pystytään heillekin tarjoamaan se työkokemus että vaikka tiedetään että ei oo papereita mutta ei oo sellasta välttämättömyyttä. [hankekoordinaattori]

3.3.2 ”Back to roots, poppikone kainaloon” – liikuntaa ja katukulttuuria

Hankkeen toiminnassa otettiin huomioon kohderyhmän toivomukset, mieltymykset ja kiinnostuksen kohteet. Ennen kerhotoiminnan aloittamista nuorilta kyseltiin, mikä heitä kiinnostaisi, ja toimintaa järjestettiin näiden toiveiden perusteella. Hankkeen toiminnallinen pääpaino oli säännöllisissä liikuntakerhoissa ja -ryhmissä. Lisäksi järjestettiin useita liikunnallisia katutapahtumia ja koulutusta monikulttuurisen liikunnan parissa toimiville henkilöille. Kaikki toiminta oli maksutonta. Kerhot ja liikuntaryhmät järjestettiin Helsingin monikulttuurisilla asuinalueilla, ja hankkeessa menttiin paikkoihin, missä ei vielä ollut vastaavaa toimintaa, ”*palveluaukkoja paikkaamaan*” (hankekoordinaattori). Kerhot rakentuivat monikulttuuristen nuorten suosimille lajeille, kuten koripallolle, jalkapallolle ja hip-hopille. Oman kerhonsa saivat myös muslimitytöt, joille ei aikaisemmin järjestetty vastaavaa toimintaa. Tyttöjen kerhossa oli naispuolinen muslimitaustainen ohjaaja, ja toimintaa järjestettiin tyttöjen toivomusten mukaan koulutiloissa kerran viikossa lauantaisin.

Hankkeen kumppanijärjestöt toimivat jo nuorten parissa, joten niillä oli jo valmiiksi hyvät yhteydet monikulttuurisiin nuoriin sekä selkeä käsitys siitä, mikä tätä kohderyhmää kiinnosti. Toimintaa kuvaakin hyvin nuorten elämänmenoon istuva katukulttuurisuus, joka takasi sen, että osallistuminen oli mielekästä, houkuttelevaa ja ”coolia”. Nuorten oli helppo lähteä mukaan maksuttomaan toimintaan, joka tapahtui tutussa paikassa ja joka sopi nuorisokulttuuriin. Tämä koski erityisesti hankkeen urbaaneja tapahtumia.

Nuoret meni siitä [puiston] ohi ja kurvas takas kun näki tai kuuli musiikin ja tuli kattoon. [-] Ja sit kun ne kuulee musiikkia, näkee peliä, meininkiä, banderollia, lippua, telttaa niin ne tulee kattoon et hei mitäs täällä on. (yökoris-koordinaattori)

Ohjaajina toimivat nuoret aikuiset, joihin osallistujien oli helppo samaistua. Monet ohjaajista olivat maahanmuuttajataustaisia.

Mä nään sen niin että me ollaan vähän niinkun roolimalleja että ne näkee että on mahdollista päästä vaikka Namikalle duuniin. Mun rooli on hyvä että ne näkee että mä koordinoin tän projektin että ne näkee että kaikilla on mahdollisuus jos ne vaan halua olla mukana tässä yhteiskunnassa. [yökoris-koordinaattori]

Maahanmuuttajataustaisten ohjaajien oli helpompi tukea maahanmuuttajataustaisia osallistujia ja saada heitä mukaan toimintaan:

Ne [hankekumppani Icehearts ry] on palkannu sinne semmosen kundin jolla on afrikkalaistausta ja pääasiassa porukka on somalipoikia, että se on helpompaa mennä siihen mukaan ja saada ne pojat mukaan kun on itellään se maahanmuuttajuustausta. Ymmärtää ehkä enemmän sitä nuorten tilannetta. [hankekoordinaattori]

Tapahtumia järjestettäessä pyrittiin hyödyntämään Helsingissä sijaitsevia nuorten hengailupaikkoja kuten Hietaniemenrantaa ja VR:n makasiineja.

Mennään sinne missä nuoret on. Ihan turha yrittää kutsua jonnekin missä ne ei oo. [yökoris-koordinaattori]

Tapahtumat keskittyivät katukulttuurisiin lajeihin ja ajanviettoon kuten koripalloon, katu-tanssiin ja graffitien tekoon. Katutapahtumissa vieraili usein myös DJ. Hanke kävi esittäyty-mässä muiden tahojen järjestämässä tapahtumissa, kuten nuorten hiihtolomatapahtumassa Reaktorissa, mikä lisäsi sekä hankkeen että hankekumppanien näkyvyyttä.

Hankkeessa järjestettiin monikulttuurisuuskoulutusta kumppanijärjestöjen ohjaajille sekä muille yhteistyökumppaneille. Tavoitteena oli antaa työkaluja monikulttuurisen liikunnan parissa työskenteleville henkilöille. Koulutusohjelma järjestettiin loppuvuodesta 2011 ja sii-hen osallistui 15 maahanmuuttajataustaista ja kantasuomalaista ohjaajaa.

3.3.3 ”Nuoret tuo nuoret” – kohderyhmä mukana ja työllistymässä

Helsingissä huomattiin, että nuorten osallisuus hyödyttää kaikkia osapuolia. Niinpä hanke-kumppanit alkoivat työllistää nuoria avustaviin tehtäviin esimerkiksi tapahtumien järjestämi-sen yhteydessä. Kesä- ja keikkatyötä annettiin 15–18-vuotiaille nuorille, joista monet olivat järjestöjen vanhoja tuttuja, joko osallistujia tai vapaaehtoisia. Nuoret saivat työstä pienen korvauksen ja todistuksen, arvokasta työkokemusta sekä toisinaan myös ilmaisen harrastus-mahdollisuuden hankekumppaneiden joukkue toiminnassa. Työnteon kautta nuoret sitoutuivat toimintaan ja toivat myös ystävänsä mukaan:

Meillä on paljon nuoria töissä koska nuoret tuo nuoret. [yökoris-koordinaattori]

Hankkeessa koettiin onnistumisia erityisesti tyttöjen osallistamisessa heitä työllistämällä. Kehittämisyhteistyöllä osa-aikaisesti palkattu maahanmuuttajataustainen tyttö oli saanut sanan kiertämään tyttöjen keskuudessa, jonka jälkeen monet heistä rohkaistuivat pelaamaan. Hankekoordinaattorin mukaan kohderyhmän työllistyminen oli olennainen osa hanketta ja loi omistajuuden tuntua koko hankkeeseen:

Se luo aitoutta ja hyvää fiilistä, että tää ei oo pelkästään ylhäältä päin koordinoitua ja ideoitua tekemistä. [hankekoordinaattori]

Nuorelta nuorelle kulkevan sanan lisäksi sosiaalinen media, erityisesti Facebook, osoittautui tehokkaaksi tiedotuskanavaksi. Yökoris-koordinaattori totesi saavansa nuoret toisinaan pa-remmin kiinni Facebookin kautta kuin puhelimitse. Sen vuoksi Facebook-tiedotukseen panos-tettiin.

Sosiaalinen media, netti, Facebook ja kaikki, meillä on oma ryhmä [Facebookissa], aina kun laittaa viestiä, laittaa tapahtuman ja kaikki tulee paikalle. Ne tietää mikä tää on... kaikki on koko ajan Face-bookissa. Viestin saa nopeemmin Facebookissa. [yökoris-koordinaattori]

3.3.4 Nuoria ei erotella

Hankkeessa puhuttiin *monikulttuurisista* nuorista, ei esimerkiksi maahanmuuttajista. Osana hankkeen integraatioajattelua oli nuorisoasiainkeskuksen periaate kaikkien nuorten yhden-

vertaisuudesta. Nuoria ei haluttu erotella sen mukaan, oliko heillä tai heidän vanhemmillaan maahanmuuttotaustaa vai kuuluivatko he niin sanottuun kantaväestöön.

Me yritetään puhua niinku vaan nuorista. Että kaikki nuoret on nuoria meidän silmissä, oli ne monikulttuurisia tai ei. [hankekoordinaattori]

Hän kuitenkin totesi, että toisinaan oli perusteltua nähdä eri nuoret erilaisina ”kohderyhminä”. Esimerkiksi muslimityttöjä oli joskus ajateltava erikseen omana ryhmänään, mutta muutoin ”niitä [nuoria] ei laiteta eri jonoon tai tehdä erityispalveluja niille.” Leimoja ja kategorioita pyrittiin välttämään. Hankkeen työntekijät eivät havainneet huomattavia eroja etnisten ryhmien välillä; nuoret esimerkiksi tavoitettiin pääpiirteissään samalla tavalla.

Suurin osa hankkeen osallistujista oli yökoris-koordinaattorin mukaan ”monikulttuurisii tyyppejä”, mutta toiminnassa pyrittiin muodostamaan sekaryhmiä, joissa oli sekä kantasuomalaisia että monikulttuurisia nuoria.

Yritän painottaa että olis sekaryhmiä... musta se on hyvä ja arvokas että suomalaiset nuoret on mukana, se helpottaa integraatiota. [yökoris-koordinaattori]

Kantasuomalaiset nuoret näyttivät omalla esimerkillään maahanmuuttajataustaisille pelaajatovereilleen, miten toimia kentällä ja pukuhuoneissa. Hankkeessa koettiin tärkeäksi antaa kaikille nuorille yhteenkuuluvuuden kokemuksia sekä vahvistaa heidän kuulumisen tunnetta suomalaiseen yhteiskuntaan:

Kaikista tärkeintä on se että susta tuntuu että oot samanlainen kuin muut. Sä asut täällä, oot töissä, maksat verot ja myös joukkueessa oot samanlainen, siis sä oot niinkun muut. (yökoris-koordinaattori)

3.4 Kaikki liikkumaan Mikkelissä!

- Vastaava taho: Mikkelin liikunta- ja nuorisopalvelut
- Ensimmäinen hankekausi: 1.4.2011–31.3.2012
- Saatu tuki: 25 000 € (ensimmäinen hakukierros)
- Hakenut ja saanut lisärahoitusta vuoden 2012 haussa
- Kohderyhmä: Mikkelissä asuvat maahanmuuttajataustaiset nuoret
- Mukana yksi hankekumppani
- Hankkeessa kahdeksan säännöllistä salivuoroa, kuusi liikuntavuoroa ja useita tapahtumia

3.4.1 Saman katon alla

Mikkelin Kaikki liikkumaan! -hanketta hallinnoi kaupungin liikunta- ja nuorisopalvelut. Käytännön toiminnasta vastasi nuorisopalvelut, erityisesti kaksi kokoaikaista kaupungin nuorisohjaajaa. Toiminnan juurruttamiseksi ja monikulttuurisuustyön valtavirtaistamiseksi hankkeeseen ei haluttu palkata projektityöntekijöitä, vaan työtä tekivät kaupungin työntekijät. Liikunta- ja nuorisopalveluiden sijoittuminen samaan yksikköön toi hankkeeseen synergiaa ja mahdollisti mutkattoman tavan toimia sekä hallinnoida hanketta:

Hirveen helppo toimia kun ollaan nuoris- ja liikuntapalvelut, että tilojen hankkiminen ja tapahtumien järjestäminen on kivutonta, kun tuntee porukan ja saa tiloja hyvin. [liikunta- ja nuorisopalveluiden johtaja]

Vastuun jakautuminen erityisesti nuorisopalveluiden suuntaan koettiin hankkeen onnistumisen edellytykseksi:

Tää oli ihan ratkaseva meille että ensinnäkin valmisteleavassa vaiheessa oli sekä liikunnasta että nuorisosta työntekijöitä, mutta sitte varsinaisesti nuorisotyöntekijät jotka toteuttaa ja joilla on jo kontaktipintaa valmiiks... jotka tuntee jo nuoria valmiiks, paljon helpompi niin saada niitä mukaan. Ei oltais tässä tilanteessa jos näin ei olis ollu. [liikunta- ja nuorisopalveluiden johtaja]

Hankkeesta vastuussa olleet nuorisotyöntekijät tunsivat toimintakentän ja heillä oli kontakteja erityisesti maahanmuuttajataustaisiin nuoriin.

Siinä on se nuorisotyön vahvuus, että miks tää meillä on lähtenyt niin hyvin että kun työntekijät tuntee nuoret ja maahanmuuttajat, ne tuntee sitä porukkaa, tietää ketkä on sellaset keskushahmot jotka on tärkeitä muille. [--] Se on äärimmäisen hyvä lähtökohta ettei se välttämättä tapahtunu tuolta liikuntapuolelta jonka rooli on kuitenkin enemmän tuottaa liikuntapaikkoja ja pitää ne kunnossa että tää on tää ohjauspuoli selkeesti vahvempi tällä nuorisopuolella, että sitä kautta saadaan nää kärkihahmot mukaan. [liikunta- ja nuorisopalveluiden johtaja]

Hankkeessa toiminut nuori maahanmuuttajataustainen ohjaaja kiitteli nuorisotyöntekijöiden avointa ja omistautuvaa asennetta ja alleviivasi, että hankkeen onnistumisen avain olivat *”hyvät nuorisotyöntekijät”*.

Nuoriso- ja liikuntapalveluiden rinnalla hankekumppanina toimi Monikulttuurikeskus Mimosa. Mimosa oli ratkaisevassa roolissa maahanmuuttajataustaisen kohderyhmän tavoittamisessa. Monikulttuurikeskuksella oli tapana valita asiakkaistaan kullekin kieli- tai etniselle ryhmälle aktiiviset yhdyshenkilöt, joiden kautta tieto kulki koko yhteisölle. Myös Kaikki liikumaan! -hankkeesta tiedotettiin näiden yhdyshenkilöiden kautta. Keskus lisäksi järjesti hankkeen tuella liikuntatoimintaa erityisesti maahanmuuttajataustaisille naisille, joita muutoin oli vaikea tavoittaa. Hankkeen tapahtumia järjestettiin yhdessä Mimosan kanssa, ja kumppanit pyrkivät siihen, että kilpailevaa ja päällekkäistä toimintaa ei järjestettäisi.

Kyllä se varmaan yhteistyö monikulttuurikeskus Mimosan kanssa myös jatkossa että se on se avainasemassa oleva että sitä kautta ne kaikki [maahanmuuttajataustaiset] pyörähtää ja sieltä niitä sitten löytää. [nuorisotyöntekijä]

Hankkeen alkuvaiheessa mukana oli myös Etelä-Savon Liikunta, jolta ostettiin liikunnan ohjaajakoulutuspaketti. Otavan opisto, Mikkeliissä toimiva kansanopisto, tiedotti hankkeen toiminnasta maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Erityisesti tyttöjä saatiin mukaan hankkeen tapahtumiin opiston kautta.

Alkuperäisen hankesuunnitelman mukaan toiminta olisi keskittynyt ennen kaikkea lähiliikuntaan, jolloin mukana järjestämisessä olisivat olleet kaupunginoseurat. Yhteistyö ei kuitenkaan onnistunut vapaaehtoistyön haasteellisuuden ja seurojen toiminnan yleisen hiipumisen vuoksi.

Tehtiin eri tavalla, että alettiin panostaa siihen mikä toimii ja vahvistaa sitä ja uudessa hakemuksessa jätettiin kaupunginoseurat pois. [liikunta- ja nuorisopalveluiden johtaja]

Kaupunginosaseurojen sijaan mukaan tuli Mikkelin alueen harrasteliigat ry, jonka liikunta-toimintaan nuoria tarpeen mukaan ohjattiin.

3.4.2 Nuorten ryhmät, pelireissuja ja kirkkovenesoutua

Hankkeen toiminta keskittyi säännöllisiin maahanmuuttajataustaisten vertaisohjaajien vetämiin liikuntaryhmiin, erilaisiin tapahtumiin sekä pelireissuihin. Kohderyhmä, eli maahanmuuttajataustaiset nuoret, oli toiminnassa tiiviisti mukana alusta asti. Hankkeen alkuvaiheessa koulutettiin yhdeksän maahanmuuttajataustaista vertaisohjaajaa, joista kaksi oli Mimosan työntekijöitä. Nuoret ohjaajat löytyivät verkostojen avulla: nuorisotyöntekijöille jo tuttujen nuorten kaveripiireistä sekä erilaisista toimintaryhmistä. Ohjaajakoulutuksen avulla nuoret saivat työkaluja ja tukea itsenäiseen ohjaamiseen sekä mahdollisuuden valita oman lajinsa. Ohjaajien lajeiksi valikoituivat futsal, lentopallo, koripallo, salibandy sekä tanssi. Vertaisohjaajaryhmien lisäksi hankkeessa järjestettiin säännöllisesti naisten uintia sekä keppijump-paa. Nuorisotyöntekijät olivat vertaisohjaajien tukena erityisesti salivuorojen varaamisessa, mutta muutoin ohjaajat olivat täysin vastuussa omista ryhmistään.

Kun nää nuoret on valinnu itelleen oman lajin mitä alkaa tekemään ja sitten [nuoriso-ohjaajan nimi] avus-tuksella otettu yhteyttä että mistä saa sen salivuoron ja minne pitää soittaa ja mitä tehdä, että lähtee nuoret tekemään ja tulee se rohkeus ja toinen on henkisenä tukena siinä vieressä. [nuorisotyöntekijä]

Vertaisohjaajien vastuunkanto toimi liikunta- ja nuorisopalveluiden johtajan mukaan moitteettomasti: *"Homma toimi hirmu hyvin, siellä ne pyörii ja siellä käy porukkaa."*

Toimintaa järjestettiin erityisesti alueilla, joilla asui paljon maahanmuuttajataustaisia. Kaikki toiminta oli pääosin maksutonta, tosin joistain tapahtumista ja retkistä veloitettiin pieni nimellinen maksu. Tarkoituksena oli opettaa osallistujia pienin askelin siihen, että harrastamisesta joutuu yleensä maksamaan.

Osallistujien joukossa oli maahanmuuttajataustaisten nuorten lisäksi kantasuomalaisia opiskelijoita, jotka olivat kuulleet liikuntamahdollisuudesta oppilaitoksensa kautta. Vertaisohjaajat tavoittivat hyvin erityisesti oman kieliryhmänsä edustajia, mutta usein ryhmät sekoittuivat täysin. Nuoret miehet tavoitettiin hyvin, mutta tyttöjen mukaan saaminen oli vaikeaa. Tyttöjen osallistaminen mietitytti nuorisotyöntekijöitä:

Ei niitä [tyttöjä] tosiaan nää, salivuroissa ei käy tyttöjä. [--] Mutta se, että miten niitä sais liikkeelle, että jos niitä ei perussalivurot kiinnosta mitkä taas poikia vetää, ja kiinnostaako tyttöjä sitten se zumba ja uintivuorot, ni jotenki pitäis niiden syövereihin päästä ja selvittää mitä ne haluaa. [nuorisotyöntekijä]

Hankkeessa järjestettiin useampia kertaluonteisia liikunnallisia tapahtumia, jotka houkuttelivat monenlaista osallistujaa. Hankkeen omina tapahtumina toteutettiin muun muassa lajikokeiluja sekä liikuntayö nuorisotalolla. Kesällä järjestettiin esimerkiksi suosittu kirkkovenesoutu ja talvella lasketteluretki Himokseen. Jopa hankkeessa harrastavien nuorten perheenjäsenet lähtivät toisinaan mukaan seuraamaan ja osallistumaan; erityisesti isät ja sisarukset innostuivat mukaan.

Tapahtumissa nuoret saivat uusia *”aikuiskontakteja”* hankkeen sidosryhmien kautta. Hallintokuntien ja järjestöjen työntekijät tulivat tutuiksi ottaessaan osaa tapahtumiin tai niiden järjestyihin. Nämä kontaktit toimivat siltoina niin etnisten kuin ikäryhmienkin välillä. Maahanmuuttajataustainen nuori ohjaaja kuvasi kohtaamisia näin:

Se on hyvä että nää nuorisotyöntekijät sekä niiden pomot ja kaikki muut että ne tulee pelaamaan meidän kanssa. [-] Se on just hyvä että ne ite näkee sitä ja on ite mukana. Ja vielä niinku noilla ulkomaalaisilla on sellasta käsitystä että vanhempia kunnioitetaan, rikkaampia kunnioitetaan. Ja ne, jotka on vähän niinku ylempitasosia, niin se sellanen pelko pikkasen että miten tehään, mitä sanotaan. Niinku ne itse tulee pelaamaan niin on sitte paljon helpompi lähtee puhumaan niitten kanssa.

Tapahtumien lisäksi tehtiin yhteisiä pelireissuja joko kaupungin omien seurojen peleihin tai muille paikkakunnille. Nuorisotalot jakoivat ilmaisia lippuja peleihin ja järjestivät kuljetuksen. Ideana oli liikunta- ja nuorisopalveluiden johtajan mukaan opettaa *”urheilukulttuuria ja että kotikaupungissa voi käydä kattomassa ja innostua ite siitä aiheesta”*. Pelireissujen sekä Mikkelissä uuteen eloon herätetyn korttelikiekkokulttuurin ansiosta muutamit maahanmuuttajataustaiset pojat innostuivat jääkiekosta. Hankkeeseen ostettiin jääkiekkovarusteita, joita pojat ovat pystyneet käyttämään.

3.4.3 ”Ei vaan se liikkuva nuori siinä” – maahanmuuttajataustaiset nuoret vastuunkantajiksi

Mikkelissä oli itsestään selvää, että liikunnan monikulttuurisuustyötä tehdään ensisijaisesti nuorten parissa. Maahanmuuttajataustaiset nuoret olivat hankkeessa ennen kaikkea toimijoita, eivät pelkkiä kohteita. Osallisuus oli toiminnan selkeä voimavara:

Ja sitten tää maahanmuuttajanuoren rooli siinä, että se ei oo vaan se liikkuva nuori siinä, vaan se on se tekijä siinä hankkeessa, niin se on mun mielestä se juttu. [nuoriso- ja liikuntapalveluiden johtaja]

Nuoret ohjaajat pystyivät toteuttamaan omanlaistaan ja omalle viiteryhмälleen mieleistä liikuntaa. He saivat tiedon hankkeen toiminnasta kulkemaan tehokkaasti omissa kaveripiireissään ja taustayhteisöissään. Lisäksi he onnistuivat houkuttelemaan ja osallistamaan uusia osallistujia aivan eri tavalla kuin kantasuomalaiset työntekijät. Kohderyhmän liikuttamisen kannalta oli tärkeää, että tieto kulki maahanmuuttaja-taustaisten nuorten sekä nuorisotalon piirien sisältä, ei ulkopuolelta. Avainasemassa olivat erityisesti nuorten piirien *”johtonuoret”*, joiden kanssa sovittiin, että heidän vastuullaan oli ohjaamisen lisäksi toiminnasta tiedottaminen. Johtonuorten omaan kulttuuriseen pääomaan ja *”kulttuuritulkkaukseen”* luotettiin:

Me ollaan sovittu että [nimi] hoitaa markkinoinnin esimerkiksi jonnekin sudanilaisten suuntaan ja sit turkkilaisille niin kun tuntee ni samalla pystyy ehkä paremmin selittämään asiat. [nuorisotyöntekijä]

Erytisen tärkeä johtonuori oli hankkeessa muita nuoria innostava tanssinohjaaja. Hän sai sanan kiertämään tehokkaasti maahanmuuttajataustaisten nuorten joukossa niin Kaikki liikumaan! -hankkeesta kuin omista tanssi- ja elokuvaprojekteistaan.

Se puskaradio eli nuorelta nuorelle lähti kiertää ja [tanssinohjaajan nimi] omalla tavallaan se on aika arvostettu tuolla nuorten piirissä, osaa tehdä ja on monitoiminen ja uppoutuu täysin niihin omiin projekteihinsa niin aika hyvin ne kuuntelee mitä [tanssinohjaajan nimi] sanoo. [nuorisotyöntekijä]

Tanssinohjaaja itse kuvaili omaa rooliaan näin:

Mä lähdin kaikkeen ja muutenkin siinä sivussa tein kaikkee tanssijuttuja ja teatterisysteemiä ja sitten aloin nuorisotalolla vetämään tanssijuttuja ja muita ja [nuorisotyöntekijän nimi] varmaan tykkäs että sitä kautta sai muita nuoria tutustuttamaan koska mä tunnen ulkomaalaisia hirveesti.

Tanssinohjaaja rohkaistui omien projektiansa ja kehittämishankkeen ohjauskokemuksen kautta perustamaan oman toiminimen. Hankkeessa tätä pidettiin konkreettisena todisteena osallisuuden tehokkuudesta kotoutumisessa:

Sillä on oma yritys, sillä on oma toiminimi, jolla se pystyy sitä tanssia toteuttamaan että tähän on jo jos mikä niin kiinnittymistä Mikkeliin. Ja se luo esimerkin muillekin että uskallusta riittää. (liikunta- ja nuorisopalveluiden johtaja)

Jatkossa hankkeen nuorisotyöntekijät halusivat panostaa tiedotuksen monipuolistumiseen niin, että tieto kulkisi mahdollisimman monen eri kanavan kautta eikä ainoastaan keskitetysti yhden tai muutaman johtonuoren kautta.

Ja seuraavaks mun mielestä pitäis löytää jotain muutakin kanavia että olis muitakin kuin [nimi] ettei jää siihen pieneen piiriin vaan että saadaan laajennettua sitä megafonia. (nuorisotyöntekijä)

Nuorisotyöntekijät kaipasivat yhdyshenkilöä myös tyttöjen ja naisten puolelle, jotta heitä saataisiin entistä enemmän mukaan.

3.4.4 Nuorisotalon piiristä maailmalle

Hankkeen toiminnan ydinryhmään kuuluivat toisilleen tutut nuorisotyöntekijät, tanssinohjaaja sekä joukko ohjaajia ja vakio-osallistujia. Tuttavallisuus loi hankkeeseen kotoisaa tunnelmaa sekä rentoutta, ja raja-aidat esimerkiksi ohjaajien, nuorisotyöntekijöiden ja osallistujien välillä olivat matalat. Nuoret olivat kuin kotonaan toiminnassa ja nuorisotaloilla. Turhia muodollisuuksia vältettiin ja yhdessäolo oli mutkatonta. Ei ollut lainkaan tavatonta, että nuorisotyöntekijä antoi kyydin ohjaajalle, lähti mukaan pelaamaan tai osallistui vitsinheittoon.

Hankkeen aktiivisia ja ansioituneita nuoria ohjaajia palkittiin ottamalla heidät mukaan Unkariin kansainvälisen nuorisovaihdon suunnittelumatkalle sekä hanketta esittelemään. Hankkeen onnistumiset sekä hyvä henki levisivät myös laajemmin kaupungin eri hallintokuntiin. Yhä useammat hallintokunnat alkoivat huomata monikulttuurisuustyön merkityksen.

Silmät on avautunu, me ollaan lähetty aika ruohonjuuritason toiminnalla jolla kootaan ihmisiä yhteen mutta tää toiminta auttaa meitä näkemään että tässä vois tehdä enemmänki. [--] Nyt kaupungilla on mitava määrä kesätyöpaikkoja, maahanmuuttajat pitäis huomioida siellä. [--] Tää alkaa poikimaan pikku hiljaa, ihmiset alkaa enemmän ajattelemaan tätä juttua, oikeastaan aika pienestä toiminnasta tää lähti. [nuorisota- ja liikuntapalveluiden johtaja]

4 LOPUKSI

Kehittämisyhteistyöllä pyrittiin lisäämään maahanmuuttajataustaisten osallistumista liikuntatoimintaan kuntatasolla. Tavoitteena oli kehittää sellaista toimintaa, johon maahanmuuttajataustaiset pystyvät osallistumaan kuten muutkin kuntalaiset. Tavoitettavuutta ja osallistumista lisättiin erityistoimenpitein, jonka lisäksi hankkeissa kehitettiin toimintamalleja maahanmuuttajataustaisten kotouttamiseen liikunnan avulla. Hankkeiden toiminnan tuli ministeriön ohjeistuksen mukaan perustua inkluusioperiaatteelle eli kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten vuorovaikutukselle.

Hankkeet ovat kehittäneet hyviä toimintamalleja maahanmuuttajataustaisten osallistamiseksi. Näitä ovat olleet esimerkiksi monipuolinen yhteistyö, maahanmuuttajataustaisten ottaminen mukaan hankkeen toimijoiksi, maksuttomuus sekä kohdennettu tiedottaminen. Kunnissa ja kaupungeissa on huomattu, että palveluiden tuominen maahanmuuttajataustaisten kuntalaisten ulottuville vaatii uudenlaista ajattelua. Monissa hankkeissa on ensimmäisen kauden aikana luotu pohjaa kaikille avoimen liikuntatoiminnan edistämiseksi. Toimintatapojen kehittämisestä olisi nyt hyvä siirtyä toimintakulttuurin kehittämiseen niin, että myös osallistumisen sosiaaliset ja näkymättömät esteet olisivat mahdollisimman matalat.

Erityisen tärkeää on ottaa maahanmuuttajatoimijat mukaan jo suunnitteluvaiheessa tai viimeistään silloin, kun toimintaa käynnistetään. Maahanmuuttajataustaisten, maahanmuuttajayhdistysten sekä monikulttuurikeskusten kanssa toimimalla on saatu uusia kontakteja ja uutta tietoa. Nämä kumppanuudet ovat poistaneet ennakkoluuloja puolin ja toisin. On tärkeää päästä pois ajattelusta, jossa ”me” järjestämme kerhoja ”heille”. Kun maahanmuuttajataustaisista tulee kohteiden sijaan toimijoita, lisääntyy heidän omistajuutensa ja sitoutumisensa liikuntatoimintaan. Myös kuntien sisäinen poikkihallinnollinen yhteistyö on tuonut uudenlaista ajattelua ja uusia toimintamalleja liikunnan kenttään. Nuorisopalveluista on saatu nuorisokulttuurin tuntemusta ja maahanmuuttoyksiköistä tietotaitoa maahanmuuttoasioihin liittyen.

On vaikeaa arvioida, kuinka pitkäjänteistä maahanmuuttajataustaisten osallistuminen hankkeiden toimintaan on. Jo ensimmäisellä hankekaudella oli havaittavissa isoja vaihteluita maahanmuuttajataustaisen kohderyhmän osallistumisessa. Mikäli osallistuminen on epäsäännöllistä ja hankkeiden onnistuneita toimintamalleja ei pystytä jatkamaan rahoituksen päättyessä, voivat liikunnan kautta saatavat hyödyt jäädä vähäisiksi.

Kehittämisyhteistyön tavoitteenasettelussa tulisi huomioida, että liikunta voi toimia ainoastaan yhtenä kotouttamisen ja kotoutumisen osa-alueena. Liikuntatoiminnassa voi esimerkiksi parhaimmillaan oppia kieltä ja kouluttautua, kokea yhteisöllisyyttä, saada uusia kontakteja ja parantaa henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Tämän selvityksen valossa on hankalaa sanoa, miten liikuntakentällä kerätyt pääomat ovat siirrettävissä elämän muille kentille. Ei ole esimerkiksi tietoa siitä, parantavatko ohjaajakoulutus tai satunnaiset liikunnan työkeikat yksilön

työllistymismahdollisuuksia. Kehittämishankkeet ovat mahdollistaneet vuorovaikutuksen syntymistä maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten välille ainakin liikuntatoiminnan aikana, mutta tämän selvityksen perusteella ei voida olla varmoja, ovatko nämä suhteet ulottuneet myös liikuntatoiminnan ulkopuolelle.

Kuntakentällä on paljon intoa ja vilpittömyyttä maahanmuuttajataustaisten liikuntatoiminnan kehittämistä kohtaan. Monissa kunnissa kehittämisavustus on ollut avainasemassa tässä kehittämistyössä, ja sillä on päästy hyvään alkuun. Toiminnan pitkäjänteinen ja jatkuva kehittäminen silottaa varmasti polkua maahanmuuttajataustaisten osallistumiselle liikuntatoimintaan nyt ja lähitulevaisuudessa.

LIITE 1 Yhteenveto kehittämishankkeista

Maa-kunta	Hakija	Kehittämisaavustus haettu / myönnetty	Hanke	Tavoitteet	Kohde-ryhmät	Miten tavoitteet toteutetaan?	Yhteistyötahot	Muuta	Toiminta-aika
Pirkanmaa	Lempäälä: kunnan vapaa-aikatoimi	2 022 € / 1 500 €	Maahanmuuttajanaisten uinti: Naisten viikoittaiset uintivuorot Tampereen Hervannan uimahallissa	Opettaa naiset uimaan, rohkaista heitä uimaan itsenäisesti	Maahanmuuttajanaiset, erityisesti kiintiö-pakolaiset	Järjestetään naisten oma ryhmä, ohjaaja lähtee mukaan Lempäälästä, ilmainen kuljetus osallistujille	Tampereen kaupunki (Hervannan uimahalli)	Jatkoa naisten uintivuoroille Lempäälän yksityisessä hallissa	3.10.2011–28.5.2012
Pirkanmaa	Tampere: kaupungin perusopetus	210 000 € / 28 000 €	Monikulttuurinen iltapäivätoiminta: Monikulttuuriset jalkapallokerhot	Edistää maahanmuuttajien mahdollisuuksia tulla aktiivisiksi toimijoiksi yhteiskuntaan. Nostaa maahanmuuttajanuorten harrastusaktiviteetit kantaväestön tasolle. Madaltaa kulttuurisia kynnysä liikuntapalveluiden käytössä. Edistää liikuntapalveluiden saavutettavuutta maahanmuuttajanuorille. Lisätä vuorovaikutusta valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten välillä.	Maahanmuuttajanuoret	Järjestetään ilmaista toimintaa. Valitaan tarkoituksenmukainen sijainti (monikulttuuriset koulut) sekä laji (jalkapallo). Tarjotaan maahanmuuttajalapsille kynnysetön siirtyminen seuratoimintaan. Tehdään laajaa yhteistyötä ja käytetään urheiluseurojen asiantuntemusta.	Koulut, urheiluseurat Tampereella ja Turussa, Turun kaupunki (Eviva-hanke), Palloliitto	Ohjausryhmä	1.9.2011–31.12.2013
Pohjanmaa	Vöyri: kunnan vapaa-aikatoimi	47 000 € / 9 000 €	IGIF – Integration genom idrott och fysisk fostran: Eri-laista maahanmuuttajille suunnattua liikuntatoimintaa (liikuntakahvila, workshopit, leirit, liikuntaryhmät), liikuntaesitteet ja ohjaajakoulutus monikulttuurisuusasioista	Antaa maahanmuuttajalapsille ja nuorille sekä heidän vanhempien tietoa kunnan järjestö- ja liikuntatoiminnasta (omalla kielellä). Edistää synergiavaikutuksia kantaväestön ja maahanmuuttajien välille uusien liikuntatoimintamuotojen ja workshopien avulla. Mahdollistaa maahanmuuttajalasten ja nuorten osallistuminen liikuntatoimintaan	Maahanmuuttajalapsen ja nuoret sekä osittain heidän vanhempansa	Suoritetaan kartoitus liikuntaan osallistumisesta koululaisten keskuudessa. Laaditaan liikuntaesite eri kielillä. Järjestetään uutta ja vanhaa liikuntatoimintaa, leirejä ja keskustelutilaisuuksia. Mahdollistetaan osallistumista tarjoamalla kuljetus liikuntapaikalle, jonka lisäksi sosiaalitoimi voi tukea vähempivaraisten osallistumista. Järjestetään ohjaajakoulutus, jonka yhtenä osana on monikulttuurisuus.	Vöyriin, Maalahden ja Korsnäsin kunnat (pakolais-, vapaa-ajan ja sosiaalitoimet ja koulut), urheiluseurat, kansanopisto, urheilulukio	Kunnassa vastaanottokeskus; huomattava osa maahanmuuttajista alle 29-vuotiaita	1.11.2011–31.10.2012

Maa-kunta	Hakija	Kehittämisyhteistyö / haettu / myönnetty	Hanke	Tavoitteet	Kohde-ryhmät	Miten tavoitteet toteutetaan?	Yhteistyötahot	Muuta	Toiminta-aika
Pohjanmaa	Kruunupyö: kunnan kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta	4 700 € / 1 500 €	Integrering via idrott i Kronoby: Erilaisia maahanmuuttajalapsille ja -nuorille suunnattua liikuntaa (tyttöjen uintikurssi, kamppailulajeja, jäälajeja, jalkapalloa ja muita sisäpallolajeja)	Tukea kunnassa asuvien pakolaistausten henkilöiden kiinnostusta olla mukana paikallisyhteisön toiminnassa ja järjestöelämässä. Osatavoitteena tutustuttaa ja rohkaista maahanmuuttajia ja vesiurheilun pariin, tarjota maahanmuuttajataustaisille luistelun perustaidot sekä lisätä maahanmuuttaja- ja kantaväestön nuorten vuorovaikutusta liikunnan avulla	Paikkakunnalla asuvat kiintiöpakolaiset, erityisesti lapset ja nuoret	Järjestetään maahanmuuttajien toiveiden mukaista liikuntaa. Ryhmiin ovat tervetulleita niin maahanmuuttajataustaiset kuin kantasuomalaisetkin ja tarkoitus on, että molemmat saavat vertaistukea ja toimivat vuorotellen esikuvina ja ohjaajina. Opetetaan hyödyllisiä perustaitoja (esim. luistelu). Hankitaan osallistujille tarvittava liikuntatarvustus.		Kunta on ottanut vastaan kiintiöpakolaisia	1.11.2011–31.10.2012
Satakunta	Rauma: kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikakeskus	4 900 € / 4 000 €	L'eau gicle – vesi roiskumaan: Ranskankieliset uimakoulut ja uinnin harrastusryhmät	Mahdollistaa ranskankielisten liikunnan harrastamisen (uinti), toteuttaa inklusiota uintitoiminnassa, lisätä kohtaamisia kantasuomalaisten ja ranskankielisten välillä	Paikkakunnalla asuvat ranskankieliset henkilöt	Tarjotaan omankielistä (ranska) uinnin opetusta, josta lapset uintia sekä hieman suomea ja/tai englantia opittuaan siirtyvät suomenkielisiin ryhmiin.	Rauman uimaseura, Areva-yhtiö	Huomattava osa maahanmuuttajista Arevan palveluksessa työskenteleviä ranskankielisiä	11.1.2011–10.12.2011
Varsinais-Suomi	Turku: kaupungin liikuntapalvelukeskus	10 000 € / 10 000 €	Maahanmuuttajien liikuntaryhmät: Jumppa, uinti, palloilu	Pyrkiä osallistamaan maahanmuuttajat suomalaiseen yhteiskuntaan ja liikuntaharrastuksiin, saamaan liikuntaharrastus osaksi maahanmuuttajien arkea ja edistää sosiaalisten verkostojen syntymistä sekä suomen kielen oppimista	Maahanmuuttajataustaiset lapset, nuoret, naiset ja miehet	Tarjotaan maahanmuuttajille kohdennettuja liikuntapalveluita, joissa huomioidaan erilaiset kulttuurit. Ryhmät pidetään avoimena kantasuomalaisille. Rohkaistaan maahanmuuttajataustaisia osallistumaan valtavirran toimintaan. Palvelut järjestetään yhteistyössä maahanmuuttajataustaisen sekä kantasuomalaisten asukkaiden, seurojen ja yhdistysten sekä eri hallintokuntien kanssa. Toimintaan osallistuminen on maksutonta alle 3 vuotta Suomessa olleille kotouttamistoimintaan kuuluville.	Turun kaupungin liikuntapalvelukeskus, urheiluseurat	Perustuu liikuntapalvelukeskuksen olemassaolevaan toimintaan	Kevät, kesä ja syyskuu 2012

Maa-kunta	Hakija	Kehittämisavustus haettu / myönnetty	Hanke	Tavoitteet	Kohde-ryhmät	Miten tavoitteet toteutetaan?	Yhteistyötahot	Muuta	Toiminta-aika
Lappi	Kemi: kaupungin liikuntapalvelut	20 000 € / 20 000 €	Liikkuva-hanke: Koulun liikuntaryhmä, lähiliikuntapaikka, terveysliikuntaa aikuisille, uimakoulu, liikuntakoulu	Koulua käyville maahanmuuttajalapsille edellytykset osallistua liikuntaan inklusio-periaatteen mukaisesti. Mahdollisuksia terveysliikunnan harrastamiseen inklusio-periaatteen mukaan. Mahdollisuus hankkia Pohjoismaisen tasovaatimuksen mukainen uimataito	Maahanmuuttajalapset, nuoret ja aikuiset (opiskelijat, turvapaikanhakijat ym)	Järjestetään liikuntaryhmiä, joihin osallistuvat niin maahanmuuttajataustaiset kuin kantasuomalaisetkin. Lähiliikuntapaikan talkootyöhön kutsutaan maahanmuuttajaperheitä. Toimintaa suunnitellaan osittain yhdessä maahanmuuttajien kanssa. Toimintaa toteutetaan perhekeskeisesti.	Urheiluseurat, koulu, lukion maahanmuuttajakoulu, Kemin uimahalli	Kunnassa on vastaanotokeskus	1.3.2011–30.4.2013
Pohjois-Karjala	Kontio-lahti: kunnan vapaa-aikatoimi	38 500 € / 30 000 €	Liikuntahanke: monipuolista matalan kynnyksen liikuntatoimintaa (jalkapallovuorot, naisten ja tyttöjen omat ryhmät, liikuntaryhmät, ohjaajien monikulttuurisuus koulutus, maahanmuuttajien ohjaajakoulutus, somalinkielinen kuntosali-dvd, liikuntaesite, rasmin vastainen jalkapalloturnaus, lajiesittelyt)	Edistää maahanmuuttajalasten ja nuorten kotoutumista. Kehittää kotouttamistyötä poikkihallinnollisesti yli kuntarajojen levittämällä hyviä käytäntöjä Kontiolahdelta Joensuuhun, ehkäistä rasismia ja edistää monikulttuurisuutta. Järjestää matalan kynnyksen liikuntaryhmiä syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille. Edistää terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevällä työllä.	Kaikki kunnassa asuvat maahanmuuttajat, erityisesti vastaanotokeskuksissa asuvat henkilöt sekä tytöt, naiset ja nuoret	Kysely maahanmuuttajille, jonka avulla hanketta suunnitellaan. Tiedotetaan toiminnasta eri kielillä sopivia kanavia pitkin. Tehdään sekaryhmät (maahanmuuttajia ja kantasuomalaisia) ja naisten omat ryhmät. Matalan kynnyksen toiminta ilmaista. Käytetään maahanmuuttajataustaisia ohjaajia, ja kantasuomalaisten ohjaajien monikulttuurisuusosasta lisätään. Perehdytetään maahanmuuttajat liikuntajärjestötoimintaan vertaisohjaajakoulutuksella. Toteutetaan kimpakyytimalli. Esitellään kantasuomalaisille maahanmuuttajien lajeja ja maahanmuuttajille suomalaisia lajeja.	Urheiluseurat, Joensuun kaupungin liikuntapalvelut	Kunnassa toimii kaksi vastaanotokeskusta	Toiminta alkaa vuoden 2012 alussa
Etelä-Savo	Mikkeli: kaupungin liikunta- ja nuorisopalvelut	25 000 € / 25 000 €	Kaikki liikkumaan!-hanke: Lähiliikuntatoiminta, lajikoelut Sporttipassilla, vertaisohjaajakoulutus	Edistää maahanmuuttajanuorten kotouttamista ja tukea heidän sijoittumistaan sosiaaliseen verkostoon. Lisäksi maahanmuuttaja- ja valtaväestön nuorten osallisuutta luomalla liikuntamahdollisuuksia toiveiden mukaan. Edistää matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia asuinalueilla yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.	Maahanmuuttajanuoret	Luodaan liikuntamahdollisuuksia asuinalueille. Mukaan otetaan paikallistoimijoita. Nuoret tutustuvat asuinalueeseensa ja luovat uusia sosiaalisia suhteita. Asukas yhdistykset lisäävät yhteisöllisyyttä kantaväestön ja maahanmuuttajien kesken. Toimintaan osallistuu sekä kantasuomalaisia että maahanmuuttajia; molemminpuolista oppimista tuetaan saattajatoiminnalla.			1.4.2011–31.3.2012

Maa-kunta	Hakija	Kehittämisavustus haettu / myönnetty	Hanke	Tavoitteet	Kohderyhmät	Miten tavoitteet toteutetaan?	Yhteistyötahot	Muuta	Toiminta-aika
Uusi-maa	Vantaa/ maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuusasiat	126 200 € / 104 000 €	Sporttia kaikille – liikuntaa kotouttavasti Vantaalla: liikuntatorit ja liikuntaryhmät	Edistää vantaalaisten maahanmuuttajataustaisten kotoutumista liikunnan avulla. Lisätä hankekumppaneiden toisiltaan oppimista ja rakentaa verkostokumppanuusia maahanmuuttajien yhdistysten ja kantasuomalaisten urheiluseurojen ym. toimijoiden välille	Vantaan maahanmuuttajataustaiset asukkaat	Rakennetaan hanke järjestöjen väliselle yhteistoiminnalle (yhteiset ohjaaja- ja perehdytyskoulutukset, vierailut, kokeilut). Kumppaneina myös maahanmuuttajien järjestöjä. Monipuolisen yhteistyön kautta tunnettavuus lisääntyy, kynnys osallistua eri toimintoihin madaltuu ja ennakkoluulot häviävät.	Vapaa-ajan ja asukaspalvelujen toimiala, liikuntatoimi, vantaalaiset liikuntajärjestöt, maahanmuuttajien järjestöt	Ohjausryhmä	1.1.2011–31.12.2013
Uusi-maa	Vihti: kunnan liikuntapalvelut	40 000 € / 38 000 €	Liikuntahanke: Monipuolista liikuntatoimintaa maahanmuuttajille (joogapilates, naisten ryhmät, vesiliikunta, kuntosali, lasten kerhot, monikulttuuriset liikuntatreffit)	Luoda edellytykset monikulttuurisen liikuntatoiminnan toteuttamiseen yhteistoiminta-alueella (Vihti, Lohja, Karkkila, Nummi-Pusula) yhteistoiminnassa laajan toimijaverkoston kanssa	Kouluikäiset maahanmuuttajat, maahanmuuttajanaiset, syrjäytymisvaarassa olevat maahanmuuttajanuoret ja -perheet	Hanke toteutetaan laajassa ylikunnallisessa yhteistyössä, jolla pyritään monikulttuurisen toimintatavan luomiseen. Toiminta on perhekeskeistä. Järjestetään vertaisohjaajakoulutusta ja sisällytetään hankkeeseen yhteistoimintaa kantasuomalaisille ja maahanmuuttajataustaisille	Lohjan, Vihdin, Karkkilan ja Nummi-Pusulan kunnat, Lohjan monitoimikeskus, perusturvakuntayhtymä Karviainen, Hiiden-Opisto	Lohjan, Vihdin, Karkkilan ja Nummi-Pusulan yhteistoiminta-alue	1.3.2011–31.12.2013
Uusi-maa	Hyvinkää: kaupungin liikuntatoimi	21 370 € / 21 370 €	Liikkeelle!-kerhot: Kouluikäisten maahanmuuttajalasten liikuntakerhot. Tytöille omat ryhmät, myöhemmin kerhoja myös muunikäisille.	Maahanmuuttajat mukaan terveysliikunnan piiriin ja liikuntatilaisuuksia niille maahanmuuttajanuorille, joille liikunta ei ole mahdollista kulttuuristen syiden vuoksi. Saada näille nuorille jatkumo toiminnan parista oman lajin seuran, kun mielekäs laji on löytynyt.	Maahanmuuttajanuoret	Toteutetaan toimintaa maahanmuuttajien omaa kulttuuria ja uskontoja kunnioittaen sekä edullisesti. Järjestetään omia ryhmiä tytöille ja pojille. Ryhmät ovat kaikille avoimia. Palkataan ammattilaisohjaaja, joka pystyy ottamaan kulttuuriasiat huomioon.	Paikallinen urheiluseura		Marraskuu 2011–joulukuu 2012
Uusi-maa	Riihimäki: kaupungin liikuntayksikkö	32 500 € / 32 500 €	Sportti Startti -hanke: Liikunnallista kerhotoimintaa kaikenikäisille	Edesauttaa maahanmuuttajien kotoutumista. Aktivoida maahanmuuttajat käyttämään kaupungissa olevia liikuntapaikkoja, osallistumaan liikuntatarjontaan ja saada heidät kiinnittymään paikalliseen liikuntaseuratoimintaan.	Ensisijaisesti maahanmuuttajalapsen ja nuoren ja heidän perheensä	Palkataan työntekijä, maahanmuuttajat mukaan suunnittelemaan ja osallistumaan hankkeen toteutukseen. Panostetaan tukitoimenpiteisiin (kuljetus, ohjaus, kieli, välinehankinnat) ja ohjataan lapset harrastuksiin. Monipuolista toimintaa.	Aluksi		1.10.2010–31.12.2014

Maa-kunta	Hakija	Kehittämisavustus haettu / myönnetty	Hanke	Tavoitteet	Kohde-ryhmät	Miten tavoitteet toteutetaan?	Yhteistyötahot	Muuta	Toiminta-aika
Uusi-maa	Vantaa: kaupungin liikuntapalvelut	13 350 € / 13 350 €	Sporttia kaikille - liikuntaa kotouttavasti Vantaalla: liikuntatorit ja liikuntaryhmät	Kehittää liikuntapalveluja niin, että maahanmuuttajataustaiset saavuttavat ne paremmin. Tuoda yhteen eri toimijat ja kehittää yhteinen toimintamalli, jossa ovat mukana eri kumppanit. Vahvistaa maahanmuuttajien inklusiota eri urheilujärjestöjen toimintaan ja tukea urheilujärjestöjen ja maahanmuuttajajärjestöjen kumppanuutta.	Vantaan maahanmuuttajataustaiset asukkaat	Toimijaverkostoon kuuluu kansuomalaisia ja maahanmuuttajatahoja. Yhteistyötä ja tutustumista vahvistetaan yhteisillä tapahtumilla ja koulutuksilla. Hanke perustuu molemminpuoliseen oppimiseen ja voimauttamiseen. Hankkeessa jalkaudutaan kentälle ja järjestetään liikuntatoimintaa maahanmuuttajien kulttuureita kunnioittaen.	Maahanmuuttajajärjestöt, liikuntajärjestöt, kaupungin maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuusasiat, nuorisopalvelut ja maahanmuuttajien yhteispalvelutoimisto	Jatko-hakemus aiemmalle. Ohjausryhmä	1.1.2011–31.12.2013
Uusi-maa	Espoo: kaupungin liikuntapalvelut	20 000 € / 20 000 €	Espoon monikulttuurinen liikuntapolku: Liikuntakurssit, tapahtumat ja niihin osallistumista tukevat palvelut	Tukea kohderyhmien ohjautumista liikunnan pariin ja seuratoimintaan. Aktivoida kohderymiä liikkumaan, osallistumaan ja sitoutumaan seuran toimintaan. Verkostoitua hankekumppaneiden kesken. Karsia taloudelliset ja kulttuuriset esteet osallistua kantaväestön liikuntaan ja rohkaista maahanmuuttajataustaisia osallistumaan yleiseen liikuntatoimintaan.	Maahanmuuttajataustaiset lapset, nuoret ja heidän perheensä sekä nuoret aikuiset	Osallistumiskynnystä madalletaan: osallistumismaksut, monimutkaiset ilmoittautumiskäytännöt ym. esteet minimoidaan. Toiminta keskitetään alueille, joilla asuu paljon maahanmuuttajataustaisia. Liikuntaa järjestetään niin, että se sopii kaikille. Järjestetään myös kohdennettua toimintaa, esim. omat ryhmät tytöille/naisille.	Liikuntajärjestöt (joista yksi maahanmuuttajajärjestö)	Perustuu liikuntapalvelujen olemassaolevaan toimintaan	1.3.–31.12.2011 (ja mahdollinen jatko)
Uusi-maa	Helsinki: kaupungin nuorisosiainkeskus	91 400 € / 85 000 €	Yhdessä liikkumaan: Liikunnalliset kerhot, liikuntatapahtumat, leiritointa	Aktivoida kohderyhmää liikunnallisesti inklusioperiaatteiden mukaisesti. Kehittää malleja ja mahdollisuuksia monikulttuuristen nuorten osallistumiseen liikunnan harrastotoimintaan. Ohjata nuoria erilaisten liikuntapalveluiden pariin, tarjota vaihtoehtoja matalan kynnyksen harrastamiseen. Kannustaa kansalaisvaikuttamiseen ja vastuunottoon omasta hyvinvoinnista. Jakaa tietoa kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksista, tuoda toimijoita yhteen.	Monikulttuuriset nuoret	Toimintaan pyritään houkuttelemaan kantaväestöä ja monikulttuurisia nuoria. Toiminnassa pyritään luomaan osallistujista sosiaalinen yhteisö. Muodostetaan sukupuolisensitiivisiä ryhmiä (esim. muslimitytöille). Leirit järjestetään kulttuurisensitiivisesti kulttuurisia rajoituksia kunnioittaen.	Helsingin NMKY ry, lastensuojeluyhdistys Icehearts ry	Johtoryhmä. Perustuu kaupungin Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan 2009–2012	1.1.2011–31.12.2013

Maa-kunta	Hakija	Kehittämisavustus haettu / myönnetty	Hanke	Tavoitteet	Kohde-ryhmät	Miten tavoitteet toteutetaan?	Yhteistyötahot	Muuta	Toiminta-aika
Etelä-Karjala	Imatra: kaupungin liikunta- ja nuorisopalvelut	25 700 € / 25 000 €	Liikunta yhdistää: Liikuntakokeilut lapsille ja nuorille, terveysliikuntaryhmät aikuisille, perhetapahtumia	Löytää maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille säännöllinen liikuntaharrastus paikallisten liikuntajärjestöjen toiminnasta. Tarkoituksena on hyödyntää mahdollisimman paljon jo olemassa olevaa toimintaa.	Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret, aikuiset maahanmuuttajat, erityisesti venäläiset	Tukipalveluja tarpeen mukaan. Liikuntajärjestöille rahaa maahanmuuttajalasten mukaan ottamisesta, annetaan maksutonta koulutusta monikulttuurisuudesta. Toiminnasta tiedotetaan maahanmuuttajat tavoittavien kanavien kautta. Käytetään tulkkeja. Palkataan tukihenkilö, joka auttaa käytännön järjestelyissä ja tukee osallistujia mm. saattamalla heidät harrastukseen.	Paikalliset liikuntajärjestöt, IB-lukio	Valtaosa maahanmuuttajista on venäläisiä	1.7.2011–31.12.2013
Etelä-Karjala	Lappeenranta: kaupungin liikunta-toimi	8 560 € / 8 000 €	Liikunnasta iloa ja hyvinvointia! Maahanmuuttajien liikuntakurssit, tutustumiskäynnit seuroihin, liikuntaryhmät, liikuntatapahtumat, uimakoulut, luentotilaisuudet	Motivoida maahanmuuttajia liikunnan pariin ja madaltaa osallistumisen kynnyksiä. Tukea maahanmuuttajien kotoutumista ja ehkäistä syrjäytymistä. Lisätä sosiaalisia kontakteja muihin maahanmuuttajiin sekä paikallisiin asukkaisiin. Lisätä liikunta-toimen yhteistyötä ja tiedottamista paikallisten maahanmuuttajatoimijoiden kanssa.	Maahanmuuttajalapsiperheet, työikäiset ja vasta maahanmuuttaneet	Rakennetaan verkostoja maahanmuuttajien kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Lisätään tietoa ja tiedottamista liikunnasta niin kantasuomalaisien kuin maahanmuutajienkin keskuudessa. Käytetään tulkkeja.	Liikuntajärjestöt, monikulttuurinen palvelukeskus, nuorisotoimi ja kasvatus- ja opetus-toimi		1.3.2011–1.2.2012
Pohjois-Pohjanmaa	Pudasjärvi: kaupungin liikunta- ja nuorisotoimi	23 800 € / 23 800 €	Liikuntaa kaikille: Tutustuminen liikuntatoimintaan, liikunnan pienryhmät, liikuntakummitoiminta, vertaisohjaajakoulutus	Saada järjestöt yhdistämään toimintaansa tiiviimmin ja luoda matalan kynnyksen mahdollisuuksia osallistua erilaiseen liikuntaan. Mahdollistaa kantaväestön ja maahanmuuttajien vuoro-vaikutus liikunnan avulla. Saada maahanmuuttajat tuntemaan olevansa osa kaupungin toimintakulttuuria.	Maahanmuuttajataustaiset nuoret	Projektityöntekijä ohjaa maahanmuuttajanuoret liikuntaharrastuksiin ja vetää liikuntatoimintaa pienryhmissä, joihin myös kantasuomalaiset osallistuvat. Yhteistyö maahanmuuttajien kanssa toimivien tahojen kanssa. Kummitoiminnassa kantasuomalaiset kummit menevät maahanmuuttajien kanssa harrastuksiin. Hankkeessa kiertetään /hankitaan liikuntavälineitä välinepankkiin. Koulutetaan maahanmuuttajavertaiskouluttajia, jotka innostavat muita liikkumaan.	Urheiluseura, yhdistykset, Pudasjärven tukiasumisyksikkö	vastaanotto-keskus (alaikäisten perheyhmäkoti)	1.4.2011–31.3.2014